

ДНЕВНИКЪ

(СТЕНОГРАФИЧЕСКИ)

НА

VI ОБИКНОВЕННО НАРОДНО СЪБРАНИЕ (ТРЕТА РЕДОВНА СЕССИЯ).

—{XIX}—

XV Засѣдание, Петъкъ, 20 Ноемврий, 1892 год.

(Отворено въ 10 часа прѣди пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя г-на П. Славковъ).

Отсутствувать: А. Минчевъ, А. Карамановъ, А. Семизовъ, А. Каракашевъ, А. Попповъ, Г. Д. Начовичъ, Г. Найденовъ, Г. Дедевъ, Г. Калиновъ, Г. Данчовъ, Д. Караджовъ. Д-ръ Чомаковъ, Д. Свѣщаровъ, Д. Бойчевъ, Ил. Стоковъ, Ив. Стояновъ, Ил. Сакаровъ, Ив. Храновъ, Ив. Кълвачовъ, К. Попповъ, К. Раковский К. Симеоновъ, К. Жековъ, К. Станчевъ, Курти Велевъ, Д-ръ К. Стоиловъ, К. Бояджиевъ, К. Калчовъ, М. Марковъ, М. Митровъ, М. Каролевъ, М. Рачовъ, Н. Ючъ-Ормански, Н. Тошовъ, Н. Хаджи Геновъ, Н. Минковъ, Н. Странски, Н. Момчовъ, Османъ Бей. П. Михайловъ, П. Диловъ, П. Юрдановъ, П. Кокорковъ, П. Куцаровъ, Ст. Паница, С. Сарийски, Ст. Симеоновъ, Ст. Димитровъ, Ст. Драгановъ, Ст. Попповъ, Спасъ Величковъ, Ф. Маджаровъ, Х. В. Холевичъ, Хр. Стефановъ, Хасанъ Бей, Хр. Ангеловъ, Хр. Самсаровъ.

Прѣсѣд.: (Звъни) Засѣданието се отваря. Отъ цѣлото число прѣдставители отсутствувать 57 души. Има, значи, законното число прѣдставители, за да се пристъпи къмъ разгледването положенитѣ на дневний редъ въпроси.

На дневний редъ имаме слѣдующитѣ въпроси:

I. Продължение отъ второто четение на законо-проекта за задълженията и договоритѣ, и

II. Докладъ отъ комиссията на Военното М-рство, по прѣдложението на г-на Военний М-ръ, за допълне-ние чл. 23-й отъ Закона за устройството на въоръженнитѣ сили въ Българското Княжество.

Има заявление до бюрото отъ г-да народнитѣ прѣд-ставители: М. Каролѣвъ, Г. Цвѣтковъ, Н. Стоименовъ, Божилъ Поповъ, Н. Минковъ, Драгановъ, Д. Караджовъ и Иванъ Сгуревъ. Тѣхна милость желаятъ да имъ се даде отпускъ, единъ повече, другъ по-малко; но бюрото отказа да имъ даде искания отпускъ. (Одобрителни изявления).

Има постъпили бумажки отъ Военното М-рство. Моля г-на секретаря да ги прочете.

Секр. Иовъ Титоровъ (Чете):

„Военно М-рство. Отдѣлъ Административенъ. От-дѣление Бюджетно. № 7114. 19 Ноемврий 1892 год. Ст. София.

До Г-на Прѣдсѣдателя на VI-то Обикн. Нар. Събрание.

При това като Ви испращамъ, г-не Прѣдсѣда-телю, единъ законопроектъ за свърхсметенъ кредитъ отъ 3,125.200 златни лева, за попълване на недостигаю-щитѣ сумми по купуване оржия и пушки за войската, имамъ честь да Ви моля да го прѣдложите на разглед-вание въ настоящата сессия на Нар. Събрание.

При това Ви съобщавамъ, че формалноститѣ, които се изискватъ отъ чл. 109-й отъ Конституцията и чл. 39-й отъ Закона за отчетността по бюджета сж изпъл-нени, за което се прилагатъ прѣписи: отъ доклада ми до Н. Ц. Височество подъ № 471, Указъ подъ № 91, XXXVII Постановление на М-рския Съвѣтъ и отъ пис-мото на г-на Финансовия М-ръ подъ № 43.410, съ

което послѣдний дава своето съгласие, за искане на кредита.

Военний М-ръ, Почетний Флигель-Адютантъ отъ Генералния Щабъ: Подполковникъ Саввовъ.

Началникъ на Отдѣла отъ Генералния Щабъ: Подполковникъ: Паприковъ.

Началникъ на Отдѣлението: Подполковникъ: Недѣлковичъ“.

Прѣсѣд.: За кога желае Нар. Събрание да се тури този въпросъ на дневенъ редъ? (Гласове: За идущето засѣдание). Който не желае този законопроектъ да се тури за идущето засѣдание на дневенъ редъ, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Има друго писмо съ прѣдложение, пакъ за свърхсметенъ кредитъ. Г-нъ секретарьтъ и него ще прочете. Секр. (Чете):

„Военно М-рство. Отдѣлъ Административенъ. Отдѣление Бюджетно. № 7115. 19 Ноемврий 1892 год. Ст. София.

Г-ну г-ну Прѣсѣдателю на Нар. Събрание.

При това като Ви испращамъ, г-не Прѣсѣдателю, единъ законопроектъ за свърхсметенъ кредитъ отъ а) 2.013.000 лева и б) отъ 100.000 лева, за исплащане на разни расходи станжли прѣзъ 1892 год. и за които не е имало достатъченъ прѣдвиденъ кредитъ по бюджета за н. г., имамъ честь да Ви моля да го прѣдложите на разглеждане въ настоящата сесия на Нар. Събрание.

При това Ви съобщавамъ, че формалноститѣ, които се искатъ отъ чл. 109-й отъ Конституцията и чл. 32-й отъ Закона за отчетността по бюджета сж изпълнени, за което се прилагатъ прѣписи: отъ доклада ми подъ № 472, Указа подъ № 92 и писмото на г-на Финансовия М-ръ подъ № 43.733, съ което дава своето съгласие за искане на кредита и XXII и XXXIV постановления на Министерския Съвѣтъ.

Военний М-ръ, Почетний Фл. Адютантъ, отъ Генералния Щабъ: Подполковникъ Саввовъ.

Началникъ на Отдѣла отъ Генералния Щабъ: Подполковникъ Петруновъ.

Началникъ на отдѣлението: Подполковникъ Недѣлковичъ“.

Прѣсѣд.: За кога желае Нар. Събрание да се тури този въпросъ на дневенъ редъ? (Гласове: Въ идущето засѣдание). Който не желае да се тури на дневенъ редъ за идущето засѣдание, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Има, г-да прѣдставители, и други отношения отъ разни М-рства. Моля г-на секретаря да ги прочете.

Секр. (Чете):

„М-рство на Външнитѣ Работи и Исповѣданията. № 9856. Ноемврий 18 день, 1892 г. Гр. София.

Г-ну г-ну Прѣсѣдателю на VI-то Обик. Нар. Събрание.

Тукъ приложени испращамъ Ви, г-не Прѣсѣдателю, въ прѣписъ, Височайше одобренитѣ отъ Негово Царско Височество доклади подъ № № 9832, 9833 и 9834, заедно съ придружающитѣ ги законопроекти и отношението на г-на М-ра на Финанситѣ, съ молба да благоволите да распоредите да се внесжтъ на гласуване въ настоящата сесия на Нар. Събрание горѣпомѣнитѣ законопроекти за свърхсметни кредити.

М-ръ: Д. Грековъ

За главенъ Секретарь: Д-ръ Стърмаджиевъ.

Счетоводитель: Юрданъ Х. Димитровъ“.

Прѣсѣд. За кога желае Нар. Събрание да се тури този въпросъ на дневенъ редъ? (Гласове: За идущето засѣдание!) Който не желае да се тури за идущето засѣдание на дневний редъ, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Секр. (Чете):

„М-рство на Финанситѣ. Отд. за прѣжитѣ дѣла. № 45.729. Ноемврий 16 день, 1892 г. гр. София.

Г-ну г-ну Прѣсѣдателю на VI-то Обик. Нар. Събрание.

Г-не Прѣсѣдателю,

Като Ви испращамъ заедно съ настоящето прѣписъ отъ доклада ми до Негово Царско Височество Князя, отъ 16 того, подъ № 45.652, и послѣдовавший по него Указъ подъ № 225, отъ сжщий, имамъ честь да Ви помоля да ги внесете на одобрение отъ Нар. Събрание въ едно отъ слѣдующитѣ му засѣдания.

М-ръ: Г. Д. Начовичъ“.

Прѣсѣд.: За кога желае Нар. Събрание да се тури този въпросъ на дневенъ редъ? (Гласове: За идущето засѣдание). Който не желае да се тури този въпросъ на дневний редъ въ идущето засѣдание, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Секр. (Чете):

„М-рство на Финанситѣ. Отдѣление за държавнитѣ имоти, горитѣ, земледѣлието и търговията. № 45634. Ноемврий 16 день, 1892 год. гр. София.

Г-ну г-ну Прѣсѣдателю на VI-то Обик. Нар. Събрание.

Г-не Прѣсѣдателю,

Заедно съ настоящето, имамъ честта да Ви испратя 350 екземпляра отъ прѣдложението за свърхсметенъ кредитъ отъ 150.000 лева, по изложението у Чикаго, съ молба, да го внесете въ настоящата сесия на Нар. Събрание за разглеждане и удобрение.

М-ръ на Финанситѣ: Г. Д. Начевичъ“.

Прѣдсѣд.: За кога желае Нар. Събрание да се тури този въпросъ на дневенъ редъ? (Гласове: За идущето заседание). Който не желае да се тури тоя въпросъ на дневенъ редъ за идущето заседание, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Секр. (Чете):

„М-рство на Финанситѣ. Отдѣл. за държав. имоти, горитѣ, земледѣл. и търговията. № 45633. Ноемврий 16 день, 1892 год. Гр. София.

Г-ну г-ну Прѣдсѣдателю на VI-то Обик. Нар. Събрание.

Г-не Прѣдсѣдателю,

Трънскій Окръженъ Управителъ, съ надписъ отъ 30-й Октомврий н. год., подъ № 8454, е прѣдставилъ въ повѣренното ми М-рство извлѣчение отъ протокола № 10 на Трънскій Окр. Съвѣтъ, който въ заседанието си отъ 10-й Февруарий т. година, между другитѣ е постановилъ: да се моли правителството да ходатайствува прѣдъ почитаемото Нар. Събрание за отстъпването безплатно Държавната градина при гр. Трънъ на Трънското Градско Общинско Управление, за да се направи на училищна градина.

Като имамъ прѣдъ видъ миналогодишния наемъ (6 лева), който е получила Държавата за тая отъ 10 декара градина, и че тая година е останала ненаета отъ никого, то имамъ честъ да Ви помоля, г-не Прѣдсѣдателю, да внесете въ Събранието на разглеждане въпроса за отстъпването ѝ безплатно на поменѣното Общинско Управление, за което (отстъпване) съмъ съгласенъ, съ единственното обаче условие, че то (управлението) ще я насади и направи за училищенъ разсадникъ. Въ противенъ случай, правителството да си я усвои пакъ.

М-ръ на Финанситѣ: Г. Д. Начовичъ“

Прѣдсѣд.: За кога желае Нар. Събрание да се тури този въпросъ на дневенъ редъ? (Гласове: За идущето заседание. Други гласове: Сега).

К. Диновъ: Г-да прѣдставители! Въ миналитѣ заседания, по такива въпроси зимахме рѣшения, още въ сжщото заседание да се разгледватъ, защото нѣма какво да прави комиссията съ тѣхъ. За това, азъ моля този въпросъ да не се отлага а да се разгледва още сега.

Хр. Векиловъ: Напротивъ, г-да прѣдставители! Ний имаме на дневенъ редъ какво да разискваме сега, а този въпросъ трѣбвало би да се прати на комиссията.

П. Зографски: Мене ми се чини, г-да прѣдставители, че нѣма нужда да се праща въ комиссията този въпросъ, а да остане прямо за идущето заседание, ако не се приеме да се разгледа още сега.

Ем. Начевъ: Азъ мисля, че този въпросъ не е толкова важенъ, за да се праща на комиссията. Още повече, че г-нъ М-ръ на Финанситѣ е тукъ и може да се свърши още сега, безъ да се отлага.

Д. Кознички: Азъ подържамъ мнѣнието на г-на Начева, че въпроса не е, Богъ знае, колко важенъ, та да го пращаме на комиссията и да си създаваме работи за дневенъ редъ. До колкото можахъ да разберъ, въпросътъ се отнася за малко нѣщо, за това и азъ моля да се прочете и да се приеме още сега.

Прѣдсѣд.: Има прѣдложение отъ г-на Коста Диновъ още сега да се пристъпи къмъ разгледването на този въпросъ. Това прѣдложение се подържа отъ г-на Начева и Кознички. Въпросътъ се състои въ това: Трънското Градско-Общинско Управление, моли М-рството на Финанситѣ да му се отстъпи Трънската държавна градина, за да я направи училищна градина. Г-нъ М-ръ на Финанситѣ казва, че миналата година се е взелъ само 6 лева наемъ отъ това мѣсто; за това той е съгласенъ да се отстъпи за училищна градина.

Ще дамъ на вотирание прѣдложението на г-на Динова, което е да се отстъпи исканото мѣсто отъ Трънското Градско Общинско Управление. . . .

Хр. Топузановъ: Прѣдложението на г-но Динова не е да се отстъпи това мѣсто; това е прѣдложението на г-на М-ра, а прѣдложението на г-на Динова е: да се разгледа този въпросъ още сега.

Дим. Петковъ: Г-да прѣдставители! Вий видѣхте, че всички въпросъ е за 6 лева. Само книгитѣ, рѣписката и пощенскитѣ разноси ще възлизатъ на 60 лева годишно. За това, да се рѣши, щото още сега да се разгледа и да се свърши този въпросъ.

Прѣдсѣд.: Желаетъ ли Нар. Събрание още сега да разгледа този въпросъ? (Гласове: Желаетъ). Който не желае, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Ще дамъ на вотирание. Който не приема да се отстъпи Трънската държавна градина на Трънското Градско-Общинско Управление, за училищна градина, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Секр. (Чете):

„М-рство на Вхтрѣшнитѣ Работи. Отдѣление счетово. № 12.068. Ноемврий 17 день, 1892 год. Ст. София.

До г-на Прѣдсѣдателя на VI-то Обик. Нар. Събрание.

Имамъ честъ да испрати съ настоящето рѣписъ отъ отношението на г-на М-ра на Финанситѣ, № 42605, съ прибавление извлѣчението отъ упоминаемата въ него таблица и № 44018, и отъ одобренитѣ отъ Негово Царско Височество доклади подъ № № 11213 и 11616, като Ви моля, г-не прѣдсѣдателю, да прѣдставите на Нар. Събрание, за гласуване въ настоящата му сессия тукъ приложенъ Законопроектъ за свърхсметенъ кредитъ отъ 123.336 лева.

М-ръ: Ст. Стамболовъ“.

Прѣдсѣд.: За кога желае Нар. Събрание да се тури на дневенъ редъ този въпросъ? (Гласове: За идущето заседание). Който не желае да се тури на дневенъ редъ за идущето заседание, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Първия въпрос на дневния редъ е: продължение отъ второто четение на законопроекта за задълженията и договоритѣ.

Г-нъ докладчикътъ да заеме мѣстото си.

Доклад. А. Башевъ. (Чете):

„Чл. 129. При изпълнението на задължението, което има за прѣдмѣтъ ползата, било на едната, било и на двѣтъ страни, трѣбва да се полага такава грижа, каквато полага обикновенно единъ добъръ домакинъ, освѣнъ въ случаитѣ, за които законътъ съдържа особенни разпореждания“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 129-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 130. Дължникътъ се осъжда да заплати врѣди и загуби, както за неиспълнението на задължението, така и за закъсняване на изпълнението, макаръ и да не е имало недобросъвестностъ отъ негова страна“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 130-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 131. Дължникътъ не отговаря за никакви врѣди, когато вслѣдствие на едно случайно събитие или непрѣодолима сила е билъ въспрѣпятствуванъ да даде или да направи това, за което се е билъ задължилъ, или е направилъ това, което му е било запрѣтено“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 131-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

Чл. 132. Врѣдитѣ въобще се дължатъ на кредитора за загубата, която е прѣтърпѣлъ, и за ползата, отъ която е билъ лишенъ, освѣнъ измѣненията и исключенията, които сж установени по-долѣ“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 132-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 133. Дължникътъ не е отговоренъ освѣнъ за врѣдитѣ, които сж били прѣдвидени, или които сж могли да бѣдѣтъ прѣдвидени при сключванието на договора, когато неиспълнението на задължението не произлиза по негова измама“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 133-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 134. Ако неиспълнението на задължението и да произлиза по измама на длъжника, врѣдитѣ, за

прѣтърпѣната отъ кредитора загуба и за ползата, отъ която е билъ лишенъ, не трѣбва да се простиратъ освѣнъ върху това, което е непосредствено и прямо послѣдствие отъ неиспълнението на задължението“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 134-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 135. Когато съглашението гласи, че този, който не го изпълни, трѣбва да заплати една опрѣдѣлена сума за врѣди, не може да се опрѣдѣли на другата страна по-голяма или по-малка сума“.

Това правило се пази и когато опрѣдѣлението на врѣдитѣ е направено въ форма на неустойка или посредствомъ задатѣкъ, даденъ при сключванието на договора“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 135-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 136. Въ задълженията, които иматъ за прѣдмѣтъ опрѣдѣлена сума пари, врѣдитѣ, които произтичатъ отъ забавянието на изпълнението, се заключаватъ само въ заплащанието на законнитѣ лихви; исключение правятъ особеннитѣ правила за търговията, за поръчителството и за дружеството“.

Тѣзи лихви се дължатъ безъ да е дълженъ кредиторътъ да докаже нѣкоя загуба. Тѣ не сж дължими освѣнъ отъ денятъ на исковата молба, съ исключение случаитѣ, въ които тѣ почватъ да тежатъ по право“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 136-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 137. Истеклитѣ лихви могатъ да дадѣтъ други лихви, или по законния процентъ възъ основание на завеждания искъ, отъ денятъ на исковата молба, или по примѣрътъ, който слѣдъ настѣпванието падежа на лихвитѣ, е условенъ съ едно послѣдующе съглашение“.

Въ търговскитѣ дѣла лихвата на лихви се урежда още и отъ обичаитѣ.

Условената или законната лихва на истеклитѣ лихви за граждански дългъ започва да тече въ такъвъ само случай, когато се дължатъ лихви за цѣла година, съ исключение обаче на това, което се отнася до спестовнитѣ каси и други подобни заведения, когато тѣхнитѣ съответствени правилници гласятъ другоаче“.

Приетъ безъ измѣнение.

Хр. Векиловъ: Г-да прѣдставители, азъ отъ този членъ разбирамъ, че слѣдъ истичанието на задължителния договоръ, ако е записъ, и въ разстоянието на една година не се плати и иска длъжникътъ да се продължи срокътъ, то кредитора ще му каже: ако не си внесешъ

лихвитѣ, то и на тѣхъ се налагатъ лихви. Така го разбирамъ азъ. Това не се практикува никадѣ, и нѣма законъ съ подобенъ членъ, щото на лихвитѣ лихви да се зима. Ний, ако приемемъ този членъ тѣй, както е въ проекта, ще дадемъ възможностъ на търговцитѣ и кредиторитѣ да правятъ измами. Напримѣръ, ако записътъ истича днесъ или до една година, то му се зема понапрѣдъ лихвата и тогава му се даватъ паритѣ. Значи на лихвата лихва. За това азъ моля г-на М-ра да обясни тѣзи работа.

М-ръ Саллабашевъ: Дѣйствително, работата се касае за лихва отъ лихва, но законътъ дава извѣстна гаранция на тия, които ще плащатъ тѣзи лихви, като казва, че лихва на лихва не може да се плаща, освѣнъ слѣдъ като истече най-малко едно-годишна лихва и ако не се внесе тая лихва, то тя тогава ще може да се капитализира и да се обложи и тя съ лихва. Напримѣръ Петко дава на Драгана една сума пари съ срокъ 3 мѣсеца; истича срокътъ, минава мѣсецъ, 2, 5, 10, година и Драганъ не внесе паритѣ, а Петко си ги иска. Слѣдъ истичането на годината, ако Петко подаде искъ, той ще каже: моля съдилището да осъди Драгана, да ми плати паритѣ, заедно съ лихвитѣ за една година. Ако Драганъ не иска да плати паритѣ веднага, тогава лихвитѣ да се капитализиратъ и за напѣдъ Драганъ да ми плаща и на тѣхъ лихва. Азъ мисля, че това е законно. Ако законътъ даваше право на единъ лихваръ да даде 100 лева подъ лихва и слѣдъ извѣстенъ срокъ отъ 3—4 мѣсеца тя да се присъедини къмъ капитала и да тече лихва на лихва, естествено е че тази лихва ще бѣде безбожна; но законътъ прѣдпазва отъ такава експлоатация. Който даде пари подъ лихва и слѣдъ три мѣсеца иска истеклата лихва да се капитализира и да принаси лихва, съдътъ ще отблъсне това искание; за да стане това капитализиране, трѣбва да се е набрала лихва най-малко за една цѣла година, както прѣдвидя и законътъ. Ний трѣбва наистина да защищаваме длъжницитѣ и, както виждате, настоящия законъ изобщо фаворизира по-вече сиромаситѣ отъ колкото богатитѣ. И задачата на добритѣ законодатели е винаги при равни обстоятелства да се защити по-слабия срѣщу по-силния, който обикновенно располага съ доста срѣдства, за да се защити самъ срѣщу по-слабия. Но тукъ нѣма никакъвъ ущърбъ за слабитѣ. Единъ човѣкъ дава на другиго пари подъ лихва, чака цѣла година и длъжникътъ не му внесе нито лихвата нито капитала. Ако му бѣха тѣ платени, той щѣше да ги даде на другиго да оползотворява и лихвата и капитала. Щомъ длъжникътъ не му плати, той лишава кредитора отъ печалбата му, сир. отъ лихвата както върху капитала тѣй и върху неговата лихва; слѣдователно, той взема отговорностъ върху себе си и не само за лихвитѣ отъ капитала, но и за лихвитѣ отъ истеклитѣ лихви.

Азъ мисля, прочее, че законътъ въ тоя случай не показва особенна фаворизация къмъ богатитѣ въ ущърбъ на сиромаситѣ; напротивъ, той фаворизира по-вече си-

ромаситѣ като постановява, че лихвата не може да се капитализира, освѣнъ слѣдъ истичането на цѣла година; и то лихва на лихва не може да тече нито по само себе си, нито даже ако това е прѣдвидено въ първия записъ, а трѣбва непрѣменно, слѣдъ набирание лихва за цѣла година, да се подаде искъ до съда или да се поднови записъ, сир. да се направи новъ договоръ и отъ тогава само ще тече новата лихва. Азъ мисля, че това е много естествено и справедливо; за това моля да се приеме членътъ, както е въ законопроекта.

Дим. Петковъ: Г-да прѣдставители! Азъ искамъ да обърнѣ вниманието ви само на едно нѣщо. Не знамъ, но види се, че г-нъ М-ръ се е ръководилъ по-вече отъ французскитѣ закони при написването на този законопроектъ, защото тамъ има лихва на лихва съ такъвъ срокъ. Пъкъ има други законодателства, които прѣдвигатъ по-голямъ срокъ; напримѣръ въ Германия този срокъ е отъ двѣ години. За да не насърчаваме лихваритѣ, които даватъ съ 20—25%, лихва на годината, не би ли било възможно този срокъ да стане, вмѣсто 1 година 2 години, и тогава дѣйствително да бждемъ бащи на сиромаситѣ. Да се приеме срокътъ отъ двѣ години както е, напримѣръ, въ германскитѣ закони. Тогава дѣйствително ще бждемъ бащи на сиромаситѣ.

М-ръ Саллабашевъ: Съгласенъ съмъ.

Докладъ: Щомъ г-нъ М-ръ е съгласенъ и азъ не съмъ противъ.

Прѣдсѣд.: Ще се вотира чл. 137-й, съ прѣдложението на г-на Петкова, съ което се съгласи и г-нъ М-ръ, да се измѣни срока отъ 1 на 2 години. Който не приема членъ 137-й съ това измѣнение, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Докладъ. (Чете):

„Чл. 138. Истеклитѣ доходи, като: аренда, наемъ, доходи отъ вѣчна или пожизненна рента даватъ лихви отъ деня на исковата молба или отъ опрѣдѣленото въ съглашението врѣме.

Същото правило се пази и за възвръщането на доходи, както и за лихви, заплатени отъ едно трето лице, за исплащане дълга на длъжника“.

Комиссията приема този членъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 138 тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се

Докладъ. (Чете):

„Чл. 139. Кредиторитѣ за събирането на това, което имъ се дължи, могатъ да упражняватъ всичкитѣ права и икове на длъжника, съ изключение на ония, които исклучително се отнасятъ до личността на длъжника“.

Комиссията приема този членъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 139-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Докладъ. (Чете):

„Чл. 140. Кредиторитѣ могатъ да оспорватъ отъ свое име актоветѣ, които длъжникътъ съ измама е извършилъ въ ущърбъ на тѣхнитѣ права.

Когато се касае за възмездни актове, измамата трѣбва да изхожда отъ двамата договоряющи се. За безвъзмезднитѣ актове достатъчно е измамата да изхожда отъ длъжника.

Въ всѣкой случай, обаче, унищожението на акта не може да наруши правата на трети лица неучаствующи въ измамата, които сж придобили права върху недвижимитѣ имущества, прѣди завѣжданнето на иска за унищожение“.

Коммиссията приема този членъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 140-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Глава IV.

За способитѣ, чрѣзъ които се погасяватъ задълженията.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема заглавието на гл. IV-а тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 141. Задълженията се погасяватъ чрѣзъ:

- 1) плащание;
- 2) подновяване;
- 3) опрощаване на дълга;
- 4) прихващане на пасрѣщни дългове;
- 5) сливание;
- 6) изчезване на длъжимата вещь;
- 7) унищожение;
- 8) дѣйствиe на прѣкратително условие;
- 9) давност.“

Въ този членъ, въ 6-та алинея, първата дума „изчезване“ се замѣнява съ думата „погиване“, споредъ както се произнесе Събранието въ миналото засѣдание.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 141-й съ поправката на коммиссията, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„ОТДѢЛЕНИЕ I.

За заплащанieto“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема заглавието прѣдъ чл. 142-й тѣй, както се прочете отъ г-а докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„§ I. За заплащанieto въобще“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема заглавието на § 1 отъ отдѣление първо тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 142. Всѣко плащанie прѣдполага единъ дългъ; това, което е заплатено безъ да се дължи, подлѣжи на повръщанне.

Повръщанieto не се допуща за естественитѣ задължения, които доброволно сж заплатени“.

Коммиссията приема този членъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 142-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 143. Задълженията могатъ да се погасяватъ чрѣзъ плащанie, направено отъ всѣко лице, което има интересъ въ това, като отъ единъ създадѣженъ или единъ поржчителъ.

Тѣ могатъ така сжщо да бждатъ погасени съ плащанie, направено отъ трето лице, което нѣма интересъ въ това. Стига само това лице да дѣйствува отъ името и за отплащанieto на длъжника и ако дѣйствува отъ свое име, да не встъпва въ правата на кредитора“.

Коммиссията приема този членъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 143-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 144. Задължението, да се направи нѣщо не може да бжде изпълнено отъ трето лице противъ волята на кредитора, когато този послѣдний има интересъ, щото то да бжде изпълнено отъ самия длъжникъ“.

Коммиссията приема този членъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 144-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад.: (Чете):

„Чл. 145. За да бжде плащанieto дѣйствително изисква се щото този, който дава вещьта въ исплащанie, да бжде нейнъ притежателъ и да бжде способенъ да я отчуждава.

Плащанieto обаче на една сума пари или на една вещь, която се унищожава чрѣзъ употребление, не може да се иска назадъ отъ кредитора, който добросъвѣстно я е употребилъ, макаръ плащанieto и да е направено отъ тогова, който не е билъ нейнъ притежателъ или който не е билъ способенъ да я отчужди“.

Коммиссията приема този членъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 145-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 146. Плащанieto трѣбва да бжде направено на кредитора или на лице, което е упълномощено, отъ сжда или отъ закона за да го получи.

Плащанieto, направено на лице, което не е упълномощено отъ кредитора да го получи, е дѣйствително, ако само този послѣдний го е потвърдилъ или се е възползувалъ отъ него“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 146-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 147. Плащанието, което е направено добросъвѣстно на тогова, който се намира въ владѣние на взиманието, е дѣйствително, макаръ владѣлецътъ и да се отстрани отъ послѣ по съдебенъ редъ отъ владѣнието“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 147-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 148. Направеното на кредитора плащание е недѣйствително, ако той е билъ не способенъ да го получи, освѣнъ ако длъжникътъ докаже, че платеното нѣщо е отишло въ полза на кредитора“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 148-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 149. Плащанието, което е направилъ длъжникътъ на своя кредиторъ, въпрѣки наложения, по установенъ отъ закона редъ, секвестръ, е недѣйствително за кредиторитѣ, по исканieto на които е наложенъ секвестра; тѣ могатъ да принудятъ длъжникътъ да имъ плати суммитъ, за обезпечението на които е билъ наложенъ секвестра; въ тоя случай длъжникътъ има право на обратенъ искъ противъ кредитора“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 149-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 150. Кредиторътъ не може да бѣде принуденъ да приеме друга вещь отъ тази, която му се дължи, макаръ стойността на прѣдлагаемата вещь да бѣде равна или даже по-голяма“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 150-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 151. Длъжникътъ не може да принуди кредитора да приеме на части плащанието на единъ, даже и дѣлимъ, дългъ“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 151-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 152. Длъжникътъ на една извѣстна и опрѣдѣлена вещь се освобождава, като я прѣдаде въ по-

ложението, въ което тя се намира при прѣдаването, стига само станалитѣ ѝ поврѣждания да не сж произлѣзли отъ негово дѣйствие или по негова вина, или отъ дѣйствието или по вината на лицата, за които той отговаря, и да не е билъ истекълъ срокътъ за прѣдаването на вещьта, прѣди станалитѣ ѝ поврѣждания“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 152-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 153. Ако дългътъ е отъ една вещь, която е опрѣдѣлена само въ своя видъ, длъжникътъ не е задълженъ, за да бѣде освободенъ, да даде вещь отъ найдобро качество, но не може да даде вещь и отъ найдолно качество“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 153-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 154. Плащанието трѣбва да стане въ опрѣделеното отъ договора мѣсто. Ако мѣстото не е опрѣдѣлено и прѣдмѣтътъ е извѣстна и опрѣдѣлена вещь, плащанието трѣбва да стане въ мѣстото, гдѣто при сключението на договора се е намирала вещьта.

Освѣнъ въ тѣзи два случая, плащанието трѣбва да стане въ мѣстожителството на длъжника, съ исключение на това, което е установено въ чл. 278-й.

Разносикътъ по плащанието сж въ тяжесть на длъжника“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 154-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 155. Длъжникътъ има право като заплати цѣлий си дългъ, да поиска поврщанието или унищожението на документа. Ако плащанието не е за цѣлий дългъ или ако документътъ съдържа и други нѣкои права на кредитора, длъжникътъ може само да изиска квитанция и да се забѣлѣжи плащанието върху документа.

Ако кредиторътъ увѣрява да е изгубилъ документа, длъжникътъ когато заплаща, може да го задължи да му издаде завѣрено, по нотариаленъ редъ, заявление за изгубването на документа и за погасяването на дълга, или въ противенъ случай да се съобрази съ чл. 164-й отъ настоящия законъ.

Това правило обаче не се прилага относително до унищожението на изгубени полици, цѣнни книжа на заповѣдъ или на прѣдателя“.

Въ този членъ, въ първата алинея, 4-й редъ, думата „квитанция“ се замѣнява съ думата „расписка“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 155-й съ поправката на комиссията, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„§ 2. За плащанieto съ замѣстванie на кредитора въ правата му“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не присма § 2-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 156. Замѣстванieto на кредитора въ правата му отъ трето лице, което плаща, бива по съглашение или по закона“.

Коммиссията приема този членъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 155-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 157. Замѣстванieto по съглашение бива:

1) когато кредиторътъ, като получава плащанieto отъ едно трето лице, поставя го въ правата, исковетѣ, привилегиитѣ или ипотекитѣ, които той има противъ длъжника. Това замѣстванie трѣбва да бѣде положително изразено и направено едновременно съ исплащанieto;

2) когато длъжникътъ вземе въ заемъ една сума за да заплати своя дългъ и да постави заемодавеца въ правата на кредитора. За дѣйствителността на това замѣстванie необходимо е заемний записъ и квитанцията да иматъ завѣрена дата; въ заемния записъ да е казано, че сумата е взета въ заемъ, за да се направи плащанieto, и въ квитанцията да е казано, че плащанieto е направено съ паритѣ, получени отъ новия кредиторъ. Това замѣстванie се извършва безъ участието на кредитора“.

Въ втората алинея на този членъ, думата „квитанция“, на двѣ мѣста, се замѣнява съ думата „расписка“. И отъ сега нататкъ, за да не се повръщамъ на всѣки членъ, където се срѣща думата „квитанция“, ще се замѣнява съ думата „расписка“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 157-й съ измѣнението на коммиссията, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 158. Замѣстванieto по силата на закона става:

1) въ полза на тогова, който, като е самъ кредиторъ, ако и съ домашенъ актъ, заплаща на единъ другъ кредиторъ, който на основание своитѣ привилегии или ипотеки има прѣдпочтително право на удовлетворение;

2) въ полза на купувача на единъ недвижимъ имотъ, който заплаща до цѣната на купуванието на единъ или нѣколко кредитори, въ полза на които имотътъ е ипотекиранъ;

3) въ полза на тогова, който, като е задълженъ съ други или заради други за заплащанieto на дълга, е ималъ интересъ да го исплати;

4) въ полза на наслѣдника подъ описъ, който е заплатилъ съ свои пари дълговетѣ на наслѣдството“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 158-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 159. Установеното въ прѣдидущитѣ членове замѣстванie има сила, както противъ поржчителитѣ, така и противъ длъжницитѣ.

Кредиторътъ, който е удовлетворенъ за една частъ само, и този, който му е направилъ частично плащанie, участвуватъ заедно за да осществятъ своитѣ права съразмѣрно съ това, което имъ се дължи“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 159-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„§ 3. За прихващанieto на плащанията“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема § 3-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 160. Този, който има къмъ едно и сѣщо лице нѣколко однородни дългове, има право, когато плаща, да означа кой дългъ иска да исплати“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не присма чл. 160-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 161. Длъжникътъ на единъ дългъ, който доносъ лихви или доходи, не може, безъ съгласието на кредитора, да прихване на капитала това, което плаща, прѣди прихващанieto на лихвитѣ и доходитѣ; заплащанieto, направено срѣщу капитала и лихвитѣ, ако не е пълно, се прихваща по-напрѣдъ за лихвитѣ“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 161-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 162. Ако този, който има нѣколко дългове къмъ едно лице, приеме една расписка, съ която кредиторътъ прихваща получената сума именно за единъ отъ тѣхъ, той не може вече да иска прихващанieto за другъ дългъ, когато не е имало измамване или заблуждаване на длъжника отъ страна на кредитора“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 162-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 163. Когато въ расписката не е показано никакво прихващанie, плащанieto трѣбва да се прихване за този дългъ, който длъжникътъ е ималъ най-

голям интерес да погаси, между настъпилитъ за исплащане; въ противенъ случай, плащането се прихваща за настъпилия за исплащане дългъ, макаръ той и да е по-малко тягостенъ отъ ненастъпилитъ още за исплащане.

Ако всичкитъ дългове сж отъ еднакво естество, прихващането се прави за най-стария; при равенство на дълговетъ въ всѣко отношение, прихващането се прави съразмѣрно“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 163-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„§ 4. За предлаганията на плащане и за прѣдаването на хранение“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема § 4-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 164. Когато кредиторътъ отказва да приеме плащането, длъжникътъ може да се освободи отъ дълга чрезъ дѣйствителното прѣдлагане на дължимата вещь и отдаването ѝ слѣдъ това на хранение.

Отъ денятъ на влога, законно извършенъ, лихвитъ прѣставатъ да текжтъ и вложената вещь остава на риска на кредитора“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 164-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 165. За да бжде законно дѣйствителното прѣдлагане за плащане, необходимо е:

1) То да е направено на кредиторътъ, който е способенъ да иска, или на лице, което има право да получава за него;

2) да е направено отъ лице, което е способно да плаща;

3) да заключава цѣлата сума или другото длъжимо нѣщо, длъжимитъ плодове и лихви, приведенитъ въ извѣстностъ разноски и една сума за неприведенитъ въ извѣстностъ разноски, съ оговорка за нейното попълнение, ако тя не бжде достатъчна;

4) срокътъ да е истекълъ, ако той е условенъ въ полза на кредитора;

5) условието, подъ което дългътъ е билъ сключенъ, да се е изпълнило;

6) прѣдлагането да е направено въ условеното мѣсто за плащане, а ако нѣма особно съглашение за мѣстото на плащане, то да е направено или лично на кредитора, или въ неговото мѣстожителство, или въ избраното за изпълнението на договора мѣсто;

7) прѣдлагането да е направено чрезъ нотариусъ или мировий съдии, който извършва нотариални дѣла“.

Въ този членъ, въ 3-а алинея, слѣдъ думата „цѣлата“, думитъ, които слѣдватъ въ сжия редъ: „сума или другото длъжимо нѣщо“, се заличаватъ и вмѣсто тѣхъ се прибавятъ тѣзи думи: „дължима сума или вещь“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 165-й съ измѣнението на комиссията, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 166. За дѣйствителността на прѣдаването на хранение, достатъчно е:

1) да е станало поканване, направено на кредитора съ означаване денятъ, часътъ и мѣстото, гдѣто прѣдлаганата вещь ще се вложи;

2) длъжникътъ да прѣстане да владѣе прѣдложената вещь, като я прѣдаде, съ истеклитъ лихви до денятъ на влога, у нотариуса или мировий съдия, който извършва нотариални дѣла;

3) длъжностното лице да е съставило единъ протоколъ, който да показва видътъ на прѣдложенитъ вещи, отказването отъ страна на кредитора да ги приеме или неговото неявяване и, най-послѣ, че самото прѣдаване на хранение е извършено;

4) когато кредиторътъ не се е явилъ, протоколътъ за влога да му е билъ съобщенъ, съ показване да истѣгли вложената вещь“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 166-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 167. Разносикътъ по прѣдлагането на влагането, ако тѣзи актове сж дѣйствителни, сж въ тѣжестъ на кредитора“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 167-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 168. До когато влогътъ не се приеме отъ кредитора, длъжникътъ може да го истегли; и ако го истегли, неговитъ съдължници или неговитъ поржители не се освобождаватъ отъ отговорност“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 168-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 169. Когато длъжникътъ е добилъ едно влѣзло въ законна сила рѣшение, съ което се признаватъ за редовни и дѣйствителни неговото прѣдлагане и прѣдаване на хранение, той не може вече, даже съ съгласието на кредитора, да истегли влогътъ въ прѣда на своитъ съдължници или на своитъ поржители“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 169-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 170. Кредиторътъ, който се е съгласилъ, щото длъжникътъ да истегли влога, слѣдъ като той е признатъ за дѣйствителенъ съ едно влѣзло въ законна сила рѣшение, не може вече да се възползува за исплащанieto на своето взимание отъ привилегитѣ и ипотекиѣ, които сж били свързани съ него“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 170-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 171. Ако длъжимата вещь е едно опрѣдѣлено тѣло, което трѣбва да се прѣдаде тамъ, гдѣто се намира, длъжникътъ е длъженъ да покани кредитора да я вдигне отъ тамъ. Ако кредиторътъ и слѣдъ това поканване не вдигне вещьта, длъжникътъ може да добие отъ сжда разрѣшение да я вложи въ друго мѣсто“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 171-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). приема се.

Доклад. (Чете):

„ОТДѢЛЕНИЕ II.

За подновяванието“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема заглавието на второто отдѣление тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 172. Подновяванието става по три начина:

1) когато длъжникътъ склучи съ своя кредиторъ новъ длгъ въ замѣна на стария, който се погасява;

2) когато единъ новъ длъжникъ замѣсти стария, който се освобождава отъ кредитора;

3) когато по силата на едно пово задължение единъ новъ кредиторъ замѣсти стария, спрямо когото длъжникътъ е освободенъ“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 172-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 173. Подновяванието може законно да се извърши само между лица, способни да встъпватъ въ задължение“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 173-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 174. Подновяванието не се прѣдполага: волята за извършванието му трѣбва ясно да се вижда отъ акта“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 174-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 175. Подновяванието, което се извършва, чрѣзъ замѣстванието на единъ новъ длъжникъ, може да се извърши безъ съгласието на първия длъжникъ“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 175-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 176. Прѣдложението, чрѣзъ което единъ длъжникъ прѣдставя на кредитора другъ длъжникъ, който се задължава спрямо кредитора, не произвежда подновяване, ако кредиторътъ положително не е изразилъ своето съгласие да освободи длъжника, който е направилъ прѣдложението“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 176-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 177. Кредиторътъ, който е освободилъ длъжника отъ когото е направено прѣдложението, нѣма право на обратенъ искъ противъ него, ако прѣдложениетъ длъжникъ стане несъстоятеленъ, освѣнъ ако това е изрично уговорено въ акта, или пъкъ прѣдложениетъ длъжникъ е билъ вече обявенъ за несъстоятеленъ, въ врѣме на самото прѣдложение“.

Въ този членъ, въ 5-й редъ, слѣдъ думитѣ: „е билъ вече“ се прибавиха тѣзи думи: „несъстоятеленъ или е билъ“. Въ сжщия редъ, слѣдъ думата „за“ думата „несъстоятеленъ“ се заличава и се замѣнява съ думата „такъвъ“. Тѣй щото, послѣдното прѣдложение ще се чете така: „или пъкъ прѣдложениетъ длъжникъ е билъ вече несъстоятеленъ или е билъ обявенъ за такъвъ, въ врѣме на самото прѣдложение“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува чл. 177-й тѣй, както е поправенъ отъ комиссията. Който го не приема да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

(Прѣдсѣдателското мѣсто заема Подпрѣдсѣдателя г-нъ Д. Петковъ).

Доклад. (Чете):

„Чл. 178. Простото указание отъ длъжника на лице, което трѣбва да плати вмѣсто него, не произвежда подновяване.

Така сжщо не произвежда подновяване и простото показване отъ кредитора на лице, което трѣбва да получи вмѣсто него плащанието“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 178-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 179. Привилегиитѣ и ипотекиѣ на първото взимание не прѣминуваѣ къмъ онова, косто го замѣста, ако кредиторѣтъ не е направилъ изрична оговорка за това“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 179-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 180. Когато подновяването се извършва чрезъ замѣстваніе на длъжника, първитѣ привилегии и ипотеки на взиманието не прѣминуваѣ върху имотитѣ на новия длъжникъ“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 180-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 181. Ако подновяването става между кредитора и одного отъ солидарнитѣ длъжници, привилегиитѣ и ипотекиѣ на първото взимание могатъ да бждѣтъ запазени само върху имотитѣ на тогова, който сключва новий дългъ“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 181-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 182. Подновяването, което е станало между кредитора и одного отъ солидарнитѣ длъжници, освобождава другитѣ съдължници“.

Станалото подновяване въ полза на длъжника освобождава неговитѣ поржчители.

Ако кредиторѣтъ обаче иска, въ първия случай, присъединяването на съдължницитѣ, а въ втория, присъединяването на поржчителитѣ и тѣ откажѣтъ да се присъединяѣтъ къмъ новото съгласіе, първото взимание остава въ сила“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 182-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 183. Длъжникѣтъ, който се е съгласилъ за замѣстваніе на кредитора, не може да прѣдъявява срѣщу втория кредиторъ отводитѣ и възраженията, които би могълъ да прѣдъяви срѣщу първия, но той си запазва своето право на искъ противъ този послѣдний“.

Но ако се касае за отводи и възражения, които зависѣтъ отъ качеството на лицето, длъжникѣтъ може да ги прѣдъявява, ако това качество е съществувало още въ врѣмето, когато той се е съгласилъ на прѣдложението“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 183-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„ОТДѢЛЕНИЕ III.

За опрощаваніето на дълга.

Чл. 184. Доброволното възвръщаніе отъ кредитора на длъжника частний документъ за взиманието, подразумѣва освобождението отъ дълга, както на самия длъжникъ, така и на солидарнитѣ съдължници“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 184-й съ заглавието тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 185. Възвръщаніето на залога не е достатъчно за да се прѣдполага опрощаваніето на дълга“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 185-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 186. Кредиторѣтъ, който, като обявява, че опрощава дълга на одного отъ солидарнитѣ съдължници, не иска да освободи всичкитѣ други, е длъженъ изрично да запази своитѣ права противъ тѣхъ. Но въ такъвъ случай той може да иска повръщаніето на взиманието само като извади частѣта на оногова, на когото е опростилъ дълга“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 186-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 187. Освобождението отъ дълга, направено на длъжника, освобождава поржчителитѣ, а направено на поржчителя — не освобождава длъжника“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 187-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 188. Освобождението, направено отъ кредитора на одного отъ поржчителитѣ, безъ съгласіето на другитѣ, ползува послѣднитѣ за частѣта на освобождения“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 188-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 189. Въ всѣкой случай, това, което е получилъ кредиторѣтъ отъ единъ поржчителъ, за да го освободи отъ поржчителството, трѣбва да бжде прихванато за дълга“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 189-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„ОТДѢЛЕНИЕ IV.

За прихващаніето на насрѣщни дългове.

Чл. 190. Когато двѣ лица сѣ длъжници едно къмъ друго, става прихващаніе на дълговетѣ, косто погася двата дълга по начинъ и въ случаитѣ, които сѣ показани по-долѣ“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 190-й заедно съ заглавието, тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 191. Прихващанieto на дълговетѣ става по силата на закона и даже безъ знанието на длѣжниците, въ самия моментъ на едноврѣмното сѣществувание на двата дълга, които се погасяватъ взаимно въ съответъствуещитѣ части“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 191-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 192. Прихващанieto на дълговетѣ става само между два дълга, които иматъ за прѣдмѣтъ една сума въ пари или едно опрѣдѣлено количество еднородни вещи, които въ плащанieto могатъ да се замѣнятъ едни съ други и които сѣ изискуеми.“

Неоспоренитѣ искания на жита и други припаси, на които стойността е опрѣдѣлена отъ пазарнитѣ цѣни, могатъ да се прихващатъ съ изискуеми сумми“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 192-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 193. Сроковетѣ, които би се дали даромъ отъ кредитора, не прѣпятствуватъ на прихващанieto“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 193-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 194. Прихващанieto става, каквото и да бѣде основанието на единия или на другия дългъ, съ исключение на слѣдующитѣ случаи:

1) когато е въпросъ за искъ да се повърне вещь, незаконно отнета отъ притѣжателя;

2) когато е въпросъ за искъ да се повърне единъ влогъ или единъ заемъ за послужване;

3) когато е въпросъ за периодическо плащание за прѣхрана, неподлѣжаще на секвестръ;

4) когато длѣжникътъ прѣдварително се е отказалъ отъ прихващанieto“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 194-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 195. Поржчителътъ може да иска прихващанieto на това, което кредиторътъ длѣжи на длѣжника, но длѣжникътъ не може да иска прихващанieto на това, което кредиторътъ длѣжи на поржчителя.“

Солидарний длѣжникъ може да иска прихващанieto на това, което се длѣжи отъ кредитора на неговия съдѣжникъ, само за частта на сѣция съдѣжникъ“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 195-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 196. Длѣжникътъ, който безусловно се е съгласилъ на прѣхвърлянето, което кредиторътъ е направилъ на своитѣ права върху трето лице, не може да противопоставя на приемателя прихващанieto, което той би могълъ да противопоставя на прѣхвърляча, прѣди да приеме прѣхвърлянето.“

Обаче прѣхвърлянето, което не е прието отъ длѣжника, но което му е съобщено, прѣпятствува на прихващанieto само на взиманията, които сѣ станали изискуеми слѣдъ съобщението“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 196-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 197. Когато два дълга сѣ платими не на едно и сѣщо мѣсто, прихващанieto може да се противопоставя само като се взематъ въ смѣтка разноснитѣ за прѣнасяние до мѣстото на плащанieto“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 197-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 198. Когато едно и сѣщо лице има нѣколко дългове, които могатъ да бѣжатъ прихващани, наватъ се правилата, установени за прихващанieto въ чл. 163-й“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 198-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 199. Прихващанieto не става въ врѣда на придобити отъ трето лице права. Така този, който е билъ длѣжникъ, и върху дълга му е билъ наложенъ секвестръ въ полза на трето лице, не може, ако слѣдъ това стане кредиторъ, да иска прихващанieto въ врѣда на тогава, който е наложилъ секвестра“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 199-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 200. Този, който е заплатилъ единъ дългъ, погасенъ по право възъ основание на прихващанieto на насрѣщни дългове и послѣ това прѣдяви искъ за взиманieto, което той не е искалъ да се прихване, не може въ врѣда на трети лица да се ползува отъ привилегиитѣ, ипотекиитѣ или поржчителствата, привързани къмъ неговото взиманieto, освѣнъ ако е имало законна причина, за да не знае взиманieto, което би трѣбвало да се прихване съ неговия дългъ“.

Въ този членъ, въ третия редъ, думата „прѣдяви“ се замѣни съ думата „заяви“, защото на всѣждѣ така е прието.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 200-й съ поправката на комиссията, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„ОТДЪЛЕНИЕ V.

За сливането.

„Чл. 201. Когато качествата на кредиторъ и длъжникъ се съединятъ въ едно лице, става сливане по право, което погасява дълга и взиманието“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 201-й съ заглавието тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 202. Сливането, което става чрезъ съединяването качествата на кредиторъ и длъжникъ, ползува поржчителитѣ.

Съединяването въ лицето на поржителя качеството на кредиторъ или на длъжникъ не погасява главното задължение.

Съединяването въ едно лице качествата на кредиторъ и на одного отъ солидарнитѣ длъжници ползува неговитѣ съдължници само за припадащата се нему частъ отъ дълга“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 202-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„ОТДЪЛЕНИЕ VI.

За изчезването на длъжимата вещь“.

Въ това заглавие, както се каза и по-напрѣдъ, думата „изчезване“ се замѣни съ думата „погинване“, защото така е прието и по-напрѣдъ. (Чете):

„Чл. 203. Когато една извѣстна и опрѣдѣлена вещь, която е прѣдмѣтъ на задължението, погине, или излѣзе отъ гражданско обръщание или се изгуби по такъвъ начинъ, щото съвършено да се не знае съществуването ѝ, задължението се погасява, ако вещьта е погинала, или излѣзла отъ гражданско обръщание, или се е изгубила не по вината на длъжника и прѣди да е билъ настѣпилъ срокътъ за прѣдаване.

Макаръ и да е билъ настѣпилъ срокътъ за прѣдаване, ако длъжникътъ не е взелъ отговорностъ за случайнитѣ събития, задължението се погасява, когато длъжимата вещь би погинала така също и въ ржцѣтъ на кредитора, въ случай, че му би била прѣдадена.

Длъжникътъ е длъженъ да докаже случайното събитие, което привежда въ свое оправдание.

По какъвто начинъ и да е погинала или се е изгубила една открадната вещь, нейното погинване или изгубване не освобождава похитителя отъ повръщанieto на нейната стойностъ“.

Дим. Тончевъ: Г-да прѣдставители! Въ тоя чл. 203-й се срѣщатъ същитѣ изражения, за които говорихме когато приемахме чл. 128-й. Тукъ гласи: „и прѣди да е билъ настѣпилъ срокътъ за прѣдаването“. Въ оригинала на французския граждански кодексъ, отъ гдѣто е взето

туй изражение, се забѣлѣжава тази разлика, че длъжникътъ се туря en demeure. Въ чл. 128-й, който приехме, ний изразихме това също понятие, но тогава трѣбва да направимъ същото и тукъ, защото въ оригинала стои същото. За това азъ моля г-на докладчика да се съгласи щото думитѣ „и прѣди да е настѣпилъ срокътъ“ да се съобразятъ съ същитѣ думи въ чл. 128-й, та да се приведе чл. 203-й въ хармония съ чл. 128-й, защото изражението е едно и също и нѣма никаква разлика. Иначе ще имаме противорѣчие въ закона.

М-ръ Саллабашевъ: Азъ мисля, че поправката, която прави г-нъ Тончевъ, си нѣма мѣстото и мжчно може да се приспособи тукъ. Защото тукъ се говори за друго, а въ чл. 128-й съвсѣмъ за друго, макаръ все за сроковетѣ да се говори, а именно за отговорността на длъжника, свързана съ истичанието на срока. Тукъ въ чл. 203-й, въ първата алинея напр. се изразява мисълта, че длъжникътъ се освобождава отъ задължението си да прѣдаде длъжимата вещь, ако тя, прѣди да е настѣпилъ срокътъ за прѣдаване, е излѣзла отъ гражданско обръщание или е загубена и пр., когато въ чл. 128-й се казва, че съ самото настѣпване на срока, длъжникътъ става отговоренъ, ако не е изпълнилъ задължението си. Така щото, да прибавимъ тукъ „и прѣди да е билъ настѣпилъ срокътъ за отговорностъ“, ще бѣде само едно вървдно и неумѣстно повторение на думитѣ. Ако се прочете втората алинея на чл. 203-й ще се види, че даже слѣдъ истичание срока длъжникътъ пакъ е отговоренъ въ извѣстни случаи, ако не е прѣдалъ вещьта. Това е толкова ясно, щото да се прибавя нѣщо е излишно. Тукъ въ чл. 203-й не се привежда същата мисль, както въ чл. 128-й. Тамъ се опрѣдѣля отъ кога почва отговорността на длъжника за изпълнение на задължението му, а пъкъ тука се говори за случаитѣ, въ които длъжникътъ се освобождава въобще отъ задължението си. Азъ мисля, че може да се приеме членътъ, както си е въ законопроекта, и нѣма да има никакво противорѣчие нито неясностъ.

Дим. Тончевъ: Г-да прѣдставители. Чухте, г-нъ М-ръ каза, че това изражение е същото, на което азъ обрнихъ вашето внимание, именно върху чл. 128-й. Но той каза, че е мжчно да се приведе да ли е то. Освѣнтъ това, той каза, че фразата изразявала онова, което трѣбвало да се разбира тукъ. Азъ и по-прѣди казахъ, г-да прѣдставители, че въ оригинала е едно и също изражение и за двата члена, за 128-й и 203-й. И въ двата члена длъжникътъ се туря en demeure. Нѣма никаква разлика въ изражението въ двата члена и ако слѣдователно чл. 203-й се доведе въ хармония съ чл. 128-й, нѣма да има никаква непоследователностъ.

М-ръ Саллабашевъ: Ако е само да повтаряме едно и също, и азъ можъ да повтори това, което казахъ по-прѣди. Чл. 203-й изразява всичката смисль, която трѣбва да съдържа, именно, че задължението се погасява, ако вещьта е изгубена или излѣзе отъ гражданско обръщание и пр. Азъ мисля, че членътъ е тъй

ясенъ, щото не знае какво повече трѣбва. Другояче казано, членътъ разбира, че задължението, а слѣдователно и отговорността на длъжника, за която се говори по-прѣди, прѣстава, ако е послѣдвало изгубване на вещьта, която съставлява прѣдмѣта на това задължение, прѣди истичанието на срока; но тя не прѣстава, ако е изгубена послѣ настѣпването на срока. Гдѣто ще каже, тукъ играе роль срокътъ, по такава роль, която напълно се разяснява съ по-горната част на алинеята.

Прѣдсѣд.: Понеже не е взелъ другъ думата да говори, ще дамъ на гласуване чл. 203-й така, както го прочете г-нъ докладчика. Който го не приема, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 204. Когато вещьта е погинала, излѣзла отъ гражданско обръщане или се е изгубила не по вината на длъжника, принадлежащитѣ нему права и искове, по отношение на тази вещь, прѣминуваатъ на неговия кредиторъ“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 204-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„ОТДѢЛЕНИЕ VII.

За исковѣтъ за унищожение на договоритѣ.

Чл. 205. Исковѣтъ за унищожение на единъ договоръ, могатъ да се заявяватъ въ течение на три години, когато този срокъ не е намаленъ отъ единъ специаленъ законъ.

Този срокъ започва да тече, въ случай на насилие, отъ денѣтъ, въ който насилието е прѣстанало; въ случай на погрѣшка или измама, отъ денѣтъ, въ който тѣ сж открити; за актовѣтъ на запрѣтитѣ и неспособнитѣ, отъ денѣтъ, въ който е вдигнато запрѣщението или неспособността и за актовѣтъ на непълнолѣтнитѣ, отъ денѣтъ на тѣхното пълнолѣтие“.

Дим. Тончевъ: Г-да прѣдставители, азъ ще моля г-на докладчика, както и г-на М-ра, да се съгласятъ, щото думата „неспособнитѣ“, да се замѣни съ „ограничено-запрѣтитѣ“. Защото въ всички членове, гдѣто се срѣща тази дума, е прѣведена отъ думата „inabilitate“, т. е. „ограничено-запрѣтенъ“, както е казано въ чл. чл. 209, 210 и пр. Тѣй щото, и тукъ да се употреби сжщия терминъ, както е прѣведенъ и по-долу.

Прѣдсѣд.: Понеже никой другъ не иска думата, ще дамъ на вотирание чл. 205-й по-напрѣдъ така, както го прочете г-нъ докладчикъ. Който го не приема, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се, както е въ законопроекта.

Доклад. (Чете):

„Чл. 206. Означенитѣ искове прѣминуваатъ на настѣпването на врѣмето, което е оставало на тѣхнитѣ на-

слѣдодатели, съ исклучение на постановленията за прѣжсвѣпването или спирането на давността“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 206-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 207. Унищожението може да бѣде противопоставяно отъ отвѣтника, по изпълнението на договора въ всичкитѣ случаи, въ които самъ той би могълъ да иска унищожението.“

Това възражение не подлѣжи на установената въ чл. 205-й давностъ“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 207-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 208. Въ задълженията на непълнолѣтнитѣ, искътъ за унищожение се допуска:

1) когато непълнолѣтний, който не е освободенъ отъ пастойничество, е направилъ отъ свое име единъ актъ безъ участието на своя законенъ прѣдставителъ;

2) когато непълнолѣтний, който е освободенъ отъ пастойничество, е направилъ отъ свое име единъ актъ, за който законътъ изисква съдѣйствието на попечителя;

3) когато не сж били спазени формалноститѣ, които сж установени за нѣкои актове отъ специални постановления на закона“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 208-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 209. Актоветѣ, които сж извършени по установения отъ закона редъ, въ полза на непълнолѣтенъ, на запрѣтенъ или на ограничено — запрѣтенъ, иматъ такава сила, каквато тѣ би имали, ако бѣха извършени отъ едно напълно способно лице“.

Приетъ безъ измѣнение.

Дим. Тончевъ: Г-да прѣдставители! Понеже пакъ се срѣща тукъ думата „inabilitate“, която е прѣвѣдена на „ограничено-запрѣтенъ“, то не намира ли г-нъ М-ръ за нужно да се употреби една и сжща терминология на всѣкадѣ, а не на едно мѣсто да е турнато „неспособенъ“ пѣкъ тука — „ограничено-запрѣтенъ“?

М-ръ Д. Грековъ.: Тази бѣлѣжка, която прави г-нъ Тончевъ, си нѣма тукъ мѣстото; защото не е тукъ въпросътъ само за една категория хора. Тукъ се говори за три категории: запрѣтени, непълнолѣтни и ограничено-запрѣтени. Тукъ сж три категории; когато по горѣ се говори за двѣтѣ категории: за запрѣтитѣ и неспособнитѣ. Така щото смисълътъ на члена не трѣбва да се промѣнява.

Дим. Тончевъ: Азъ съмъ съгласенъ на пълно съ г-на Грекова, че моето прѣдложение въ тоя членъ е неумѣстно, но азъ като се ссилавахъ на чл. 209-й, казахъ още при чл. 205-й, че е прѣведена думата inabilitate „неспособност“, когато, тя значи, „ограничено-запрѣ-

тентъ“ както казахъ, и трѣбва да бѣде прѣведена „ограничено-запрѣтенъ“. Но понеже г-нъ М-рътъ не се съгласи тогава да се поправи, за това тукъ подигнахъ въпросътъ: не е ли по-добъръ да се употреби единъ и същъ терминъ на всѣкадѣ. За това при чл. 205-й молахъ най-покорно и Нар. Събрание, да се поправеше това. Защото, г-да, „неспособеностъ“ е общо понятие, а пъкъ „ограничено-запрѣтенъ“ има известна само смисълъ. И когато *inabilitate* м. е. „ограничено-запрѣтенъ“, е употребенъ терминъ на нѣкои мѣста, трѣбваше да се употреби същия терминъ на всѣкадѣ. Азъ прѣдлагамъ една поправка, която ще бѣде въ полза на законътъ.

М-ръ Саллабашевъ: Азъ ще кажа само двѣ думи. Сега се разисква върху чл. 209-й и мисля тамъ трѣбваше да се ограничимъ. А че е пълненъ този чл. 209-й, това признава и г-нъ Тончевъ. Тукъ се изброяватъ категориитѣ на неспособнитѣ хора: непълнолѣтенъ, запрѣтенъ и ограничено-запрѣтенъ. Ако г-нъ Тончевъ мисли, че нѣкоя отъ тия категории трѣбва да се заличи, или друга нѣкоя да се прибави, то е другъ въпросъ. Обаче и той признава, че членътъ е напълно добъръ тъй, както си е. Той иска само да направи промѣнение въ други приети вече членове; това може той да прѣдложи при третото четение на закона и тогава ще може да му се възрази, има ли си мѣстото прѣдложението му или не. Азъ мисля, че сега не можемъ да разискваме за приети работи.

М-ръ Д. Грековъ: Тукъ, г-да прѣдставители, мисля, че се карае за сѣнката, а не за прѣдмѣта. Г-нъ Тончевъ мисли, че думата „неспособеностъ“ била обща дума. Отъ гдѣ на кадѣ взима той това? Белкимъ нашата терминология е толкова опрѣдѣлена, щото да се каже, че думата „неспособенъ“ не се отнася къмъ една категория, а се отнася къмъ всички изобщо. Напр. думата френска „incapable“ или „incapabilité“, се употребява и за „неспособенъ“ и за „непълнолѣтенъ“. Други пъкъ за непълнолѣтенъ употребяватъ думата *mineur*, а за ограниченъ „interdit“. Същото е и съ нашата терминология. „Incapable“ приемаме за неспособенъ, „interdit“, приемаме за запрѣтенъ, „mineur“ за — непълнолѣтенъ. Тѣй е употребено и въ френския прѣводъ на италианския законъ, отъ който г-нъ Тончевъ цитира терминитѣ. Азъ мисля, че прѣвода е добъръ и трѣбва да се приеме туй.

Дим. Тончевъ: Г-нъ Грековъ, като защищаваше чл. 209-й, каза, което азъ казахъ, че думата „inabilitate“ е запрѣтенъ, както е по италиански. Въ това, той е правъ, защото *Code Napoléon* различава отъ *Code Italien*. *Code Napoléon* като говори за неспособнитѣ, не опрѣдѣля нищо за ограничено-запрѣтенитѣ. Пакъ *Code Italien*, като говори за неспособнитѣ, прибавя още една категория, която *Code Napoléon* не познава, но която у насъ е проведена въ чл. 209-й, именно категорията на „ограничено-запрѣтенитѣ“. Азъ вѣрвамъ, че г-нъ М-ръ на Правосъдието ще се съгласи, че подъ думата „ограничено-запрѣтенъ“ е разбиралъ, както и комиссията е разбирала, това, което изражава италианската дума

„inabilitate“, т. е. човѣкъ въобще расточителенъ, който догдѣто се поправи, бива ограничено-запрѣтенъ. Нека г-нъ М-ръ даде разяснения, какво се разбира подъ думитѣ „ограничено-запрѣтенитѣ“. Така щото, нашия Кодексъ въ тоя случай подхожда на *Code Napoléon* и съ тая третя категория подхожда и на *Code Italien*, като приема и третата категория „inabilitate“. Като е тъй, трѣбваше да се направи поправката, която азъ прѣдлагахъ.

Прѣдсѣд.: Какво прѣдлагате, г-нъ Тончевъ?

Д. Тончевъ.: Азъ не прѣдлагамъ тукъ нищо.

Прѣдсѣд.: Тогава защо говорихте толкозъ? — Ще дамъ на вотирание чл. 209-й така, както се прочете отъ г-на докладчика. Който го не приема, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 210. Задължението не може да бѣде оспорвано отъ непълнолѣтния, който, чрѣзъ измама или дукавщини, е скрилъ своето непълнолѣтие.

Заявлението, което е направилъ непълнолѣтний, за че е пълнолѣтенъ, не е достатъчно да се признае, че съ измама е скрилъ своето непълнолѣтие“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 210-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 211. Непълнолѣтний е приравненъ съ пълнолѣтния за задълженията, които проистичатъ отъ неговитѣ прѣстѣпни или полупрѣстѣпни дѣяния“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 211-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 212. Никой не може да иска повръщанieto на това, което е заплатилъ на непълнолѣтенъ, на запрѣтенъ или на ограничено-запрѣтенъ, възъ основание на едно унищожяемо задължение, ако не докаже, че това, което е заплатилъ, е отишло въ тѣхна полза“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 212-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 213. Искътъ за унищожение, по причина на поврѣда, не може да бѣде прѣдвиденъ, даже и когато е въпросъ за непълнолѣтни, освѣнтъ въ случаитѣ и подъ условията, особено показани въ закона.

Този искъ, когато той се допуща, не произвежда дѣйствиe въ врѣда на трети лица, които сж придобили права върху недвижимитѣ имуществва, прѣди регистриранieto на исковата молба“.

И въ тоя членъ думата „прѣдйвенъ“ е замѣнена съ „заявенъ“. Това измѣнение се често срѣща и отъ тукъ нататкъ, гдѣто е казано „прѣдйява“ ще се чете „заявява“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 213-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 214. Актътъ за потвърждението или утвърждението на едно задължение, противъ което законътъ допуска искъ за унищожение, нѣма сила, ако той не съдържа сжщността на самото задължение, причината, която го опорочава и обявяване, че се иска да се исправи недостатъка, който прави задължението унищожено.

Ако нѣма актъ за потвърждение или утвърждение, достатъчно е, щото задължението да бѣде доброволно изпълнено въ своята цѣлостъ или въ по-голѣмата си частъ отъ тогава, който знае неговия недостатъкъ, слѣдъ настѣпване врѣмето, въ което задължението законно би могло да се потвърди или утвърди.

Потвърждението, утвърждението или доброволното изпълнение на единъ актъ, по формитѣ и въ сроковетѣ, установени отъ закона, влѣче подирѣ си отказване отъ възраженията и отводитѣ, които би могли да бѣдѣтъ заявени противъ тоя актъ, съ исклучение обаче правата на третитѣ лица.

Постановленията на този членъ не се прилагатъ на искътъ за унищожение по причина на поврѣда“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 214-й тѣй, както се прочетъ отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 215. Съ никакъвъ потвърдителенъ актъ не можѣтъ да се отстранѣтъ пороцитѣ на единъ актъ, безусловно недѣйствителенъ за неупазване на формалноститѣ“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 215-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 216. Потвърждението, утвърждението или доброволното изпълнение на едно дарение или завѣщателно распореждане отъ страна на наслѣдницитѣ или на встѣпилитѣ въ правата на дарителя или на завѣщателя, подирѣ неговата смъртъ, влѣче отказване отъ противопоставяне нарушения на формитѣ и всѣко друго възражение“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 216-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„ОТДѢЛЪ II. За продажбата.

Глава I.

За свойството и формата на продажбата.

Чл. 217. Продажбата е договоръ, чрѣзъ който едната страна се задължава да даде една вещь, а другата да заплати нейната цѣна“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 217-й съ заглавието тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 218. Продажбата на извѣстна и опрѣделена вещь е свършена между странитѣ и правото на собственостъ е придобито по закона отъ купувача спрямо продавача, щомъ стане съглашението за вещьта и цѣната, макаръ прѣдаванието на вещьта и да не е още извършено, нито заплатена цѣната“.

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 218-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 219. Договоритѣ за прѣхвърляние право на собственостъ или на друго нѣкое вещно право върху недвижими имоти, трѣбва да ставатъ, подъ страхъ на недѣйствителностъ, съ нотариаленъ или частенъ писменъ актъ.

Правото на собственостъ или друго нѣкое вещно право върху недвижимъ имотъ, което се основава на частенъ актъ, не може да се противопостави на трети лица, които сж придобили, макаръ и по-послѣ, нѣкое право върху сжщия имотъ по нотариаленъ редъ“.

И този членъ е приетъ отъ комиссията безъ измѣнение; обаче тя, комиссията, ми е възложила да искажж прѣдъ Събранието нѣкои нейни обяснения по прилаганието въ бѣдѣще този членъ отъ закона за задълженията и договоритѣ, а така сжщо и по въпроса за прѣдишнитѣ продажби, понеже този членъ въобще се отнася до продажбитѣ на недвижими имоти.

По този чл. 219-й комиссията намѣри за потребно да се дадѣтъ, като автентично тълкувание, слѣдующитѣ обяснения. Постановленията на този членъ ще иматъ сила и значение за продажбитѣ, които ще се извършатъ отъ денѣтъ, въ който настоящий законъ ще влѣзе въ сила и дѣйствие въ страната. Относително всичкитѣ продажби на недвижими имоти, извършени по частенъ редъ до стѣпванието въ сила на настоящия законъ, ще се пазятъ постановленията на закона за продажби на недвижими имущества, извършени съ домашни условия или частни актове, гласуванъ въ II-а редовна сессия на VI Обикновено Нар. Събрание и утвърденъ съ Височайший Указъ отъ 15 Декемврий 1891 год. подъ № 472, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“, брой 38

отъ 18 Февруарий 1892 год. При това, комиссията обяснява, че по духътъ на рѣчения законъ за частнитѣ продажби, приетъ въ миналогодишната сессия, по дебатитѣ по него въ Нар. Собрание и споредъ самата цѣль на този законъ, подъ думитѣ „съ домашни условия“ въ заглавието, и подъ думитѣ „по частенъ редъ“ въ текста, се разбиратъ продажбитѣ на недвижими имоти извършени по частенъ редъ, ако и да не сж били договоритѣ за тѣзи продажби облѣчени въ писменна форма, т. е. ако и да не се е сключилъ между странитѣ писменъ актъ за договора, по продажбата, особено пъкъ въ случаитѣ, когато имотътъ е приминжлъ въ владѣнието на купувача.

Тѣзи обяснения комиссията намѣри за потрѣбно да даде, защото отъ свѣденията, които се иматъ, практиката на сѣдилищата, по закона за частнитѣ продажби, била разна и несъобразна съ духътъ и цѣльта на сѣщия законъ.

А по втората алинея на чл. 219-й отъ настоящий законъ за задълженията и договоритѣ, комиссията намира за потрѣбно да обясни, че крѣпостний актъ издаденъ, въпрѣки чл. 34-й отъ „закона за нотариуситѣ“, т. е. когато продавача, прѣди прѣхвърлянието съ крѣпостний актъ правото на собственность, е изгубилъ правото на распореждане съ имота, билъ е измѣстенъ или лишенъ отъ владѣнието на имота, въ такъвъ случай не може такъвъ крѣпостенъ актъ да погаси или отнѣме правата на третитѣ лица, които, като сж купили по частенъ актъ единъ недвижимъ имотъ, иматъ и владѣнието на сѣщия имотъ. Съ тѣзи обяснения, комиссията утвърждава голѣмото значение, което чл. 34-й отъ „закона за нотариуситѣ“ дава на владѣнието на единъ недвижимъ имотъ, на правото на распорежданieto съ този имотъ, безъ което законното отчуждение е немислимо; а ако ли е извършено, то нѣма за третитѣ лица, особено за владѣтелитѣ на сѣщия имотъ, никаква сила.

Ив. Халачевъ: Г-да прѣдставители! Този членъ въ отдѣла за продаванието или за прѣхвърлянието правото на собственность е доволно важенъ. Важенъ е членътъ, защото се отнася до прѣхвърлянието на собственность отъ една рѣка въ друга, по единъ възмезденъ начинъ. Не ще съмнѣние, че уреденото прѣхвърляние на собственността по строгъ и ползовитъ начинъ е добро за провдиганието и закрѣпяването и на търговията. Защото тамъ, дѣто хората си играятъ съ собственността, било чрѣзъ писменни документи, било съ свидѣтелски показания, тамъ хората рискуватъ своитѣ капиталы и тѣ пропадатъ по единъ или другъ начинъ. Съ други думи казано, г-да народнитѣ прѣдставители трѣбва да погледнатъ на тоя въпросъ съ по-особенно око, да може той отъ принципална страна да се нареди по добръ и по-ползотворно, както за самитѣ купувачи, така и за продавачитѣ, а тѣй сѣщо най-важно е да се пазятъ и интереситѣ на кредиторитѣ и на третитѣ лица, които, благодарение на това, че сж располагали съ довѣрие въ имота, който притѣжава едно лице, от-

пуснали му сумми отъ своитѣ капиталы, било въ значителенъ, било въ по-малкъ размѣръ. Това като е тѣй, да видимъ каква материя съдържа, по прѣхвърлянието на собственността, този чл. 219-й.

Той прѣдвижда, или по-добръ, прѣкарватъ се въ него два принципа на прѣхвърляние. Единътъ нотариаленъ актъ, другия е частенъ актъ. Споредъ французското гражданско право, писменний актъ или продажбата на имущество оп писменъ редъ, си има мѣстото и се е приела. Споредъ руското материално право, продажбата на недвижимо имущество не може да стане освѣнъ по нотариаленъ редъ. Азъ не бихъ билъ противъ да се приеме и у насъ принципътъ по частенъ писменъ редъ, само ако имаме до тамъ усъвършенствувано уредолирване на собственността, както това е постигнато въ други мѣста. У насъ може още да се каже, благодарение на прѣходното врѣме отъ 15 год. насамъ, хората и тѣй не сж снабдени съ крѣпостни актове. За да не имъ се оспориватъ имущества, които тѣ сж владѣли съ турски тапии, допуца се, възъ основаване на свидѣтелски подписи, да се издаватъ свидѣтелства. И най-главното, което се практикува сега е, че по чл. 34-й отъ закона за нотариуситѣ, може да се прокара едно такъво фиктивно владало, за да се вземе крѣпостенъ актъ на недвижимъ имотъ. Като това е тѣй, нека видимъ кои сж причинитѣ, за да можемъ да приемемъ и нотариалний редъ, за законно извършване продажбата и частний записенъ редъ и него за законно извършване на продажбата. Причини не може тукъ да има никакви. Може да се каже, че тукъ се прави само едно улеснение на ония, които продаватъ и на ония, които купуватъ. Обаче, въ друго отношение, тѣмъ се прави и голѣмо зло, а чрѣзъ това ще се направи зло и на кредиторитѣ, на частнитѣ лица. Имайте прѣдъ видъ, че хората когато даватъ пари на заемъ, даватъ като знаятъ, че извѣстно лице располага съ недвижимъ имотъ и споредъ него може да бѣде кредитирано по-вече или по-малко. Не ще съмнение, че мнозина има, които и да нѣматъ имоти и пакъ да иматъ кредитъ; но това е редкостъ и не може да се приеме за нѣщо общо. А общо нѣщо е, че когато кредиторътъ дава паритѣ си на одного, той гледа неговото състояние въ отношение на недвижимитѣ му имущества. И прѣдставете си, че извѣстно лице притѣжава днесъ къща, харманъ, нива, ливада, единъ или повече магазини. Има добръ кредитъ въ обществото, кредиторътъ му отпуща подъ записъ или полица хиляда, двѣ хиляди лева. Срокътъ имъ минава, а паритѣ не му се връщатъ. Обръща се къмъ сѣда, налага запоръ на имотитѣ му. Но изведнжъ се явява едно лице съ частенъ записъ и казва, че туй имущество, което секвестирате е мое, че азъ съмъ го купилъ и ето за това записъ. Когато има такава опасностъ, то може да се полага такава презумция. Има ли опасностъ въ данния случай, че лицето, което е купило недвижимъ имотъ, ще пострада, ако не се допуца отъ закона частний записенъ редъ? Отговорътъ

въ тия случаи е отрицателен; защото се прѣдполага, че хората, които иматъ пари въ джebътъ си и купуватъ недвижими имоти, въ пълно право сж, прѣдварително да си взематъ крѣпостенъ актъ и да начертятъ паритѣ за купеното. Обаче не е тъй съ третитѣ лица—съ кредиторитѣ; не е тъй съ лицата, които повѣрватъ капиталитѣ си на основание на кредита на собствеността на единъ субектъ. Не е тъй за това, защото кредиторътъ не може да прѣдвиди, че това лице, което е кредитиралъ ще стане и ще отиде по единъ частенъ редъ, по економически редъ може би, да прѣхвърли имота си, както често пѣти това се върши. Да напомнимъ сега много такива случаи, това е излишно, защото това е добръ извѣстно. Има хора пострадали съ своитѣ справедливи искове, когато продажби по частенъ редъ сж ставали между мъжъ и жена, между синъ и баща или между баща и синъ, по единъ симулативенъ начинъ и не може да се докаже отъ третото лице тази економическа сдѣлка, за да може да се отхвърли. Тукъ има опасностъ за кредиторитѣ, които даватъ, а не могатъ да си взематъ паритѣ. А за ония, които купуватъ имота, за тѣхъ нѣма опасностъ, както нѣма опасностъ и за опогозъ, който купи коня и не дава паритѣ, догдѣто му ненапишатъ свидѣтелство. Обаче за третото лице не е тъй. За него е най-голямъ рискъ. Тукъ се дава едно право на длъжниците, за да опропастватъ кредиторитѣ си. Тукъ е, г-да, спираието кредита на търговцитѣ, хората не ще смѣятъ да помагатъ съ паритѣ си другиму, за да не пострада кисията имъ; защото недобросъвѣстнитѣ длъжници ще почнатъ да прѣхвърлятъ собствеността си отъ ржка на ржка, а въ сжщностъ, споредъ сухото ще гори и суровото. По тоя начинъ, ще се убие кредита на най-честнитѣ хора. Тѣй щото, ний непрѣмѣнно трѣбва да избѣгваме принципътъ: да се прокара у насъ продажбата на недвижими имоти по частенъ писменъ редъ.

Наистина, миналата година азъ бѣхъ първи, който бѣхъ съгласенъ да се напише законъ, по начинъ, който да легализира всичкитѣ продажби, извършени отъ 1877—1890 год., прѣдъ видъ на обстоятелството, че станаха много шмекерии и много хора се опропастиха съ продажби по единъ економически начинъ. Единъ прѣпродава едно и сжщо имущество два три пѣти, другъ купува и пакъ прѣпродава, все съ економически записи и станаха голѣми неправди съ имуществата на хората. А сега не трѣбва да бѣде тъй. Тия нѣща трѣбва да се избѣгватъ, хората вече забравиха турското: вартхаирдж-гъоръ. Щомъ продажбата става по нотариаленъ редъ, нѣма да става това и този, който купува, като се снабди съ крѣпостенъ актъ, ще знае, че има владало; а въ сжщото врѣме, като не се допускатъ економически сдѣлки и кредиторитѣ нѣма да губятъ. Тѣй щото, ако приемемъ принципътъ за продажбата на недвижими имоти по частенъ записенъ редъ, споредъ моето мнѣние ще събереме.

Това е, което имаше да кажъ по първата алинея. По втората алинея, обясненията, които даде г-нъ докладчика на комиссията, не бѣха нуждни, защото тѣхъ ги има въ всѣки материяленъ законъ, какъвто е и онзи за домашнитѣ актове; и асж не може да се не приложи до деня на издаванетоъ този законъ по искове, които сж заведени прѣди издаванетоъ му, защото ний не му даваме обратна сила. За това тѣзи обяснения даже не бѣха тѣй полѣзни.

Да дойдемъ сега до другъ единъ въпросъ. Казва се, че едно лице, и да е притѣжавало крѣпостенъ актъ, щомъ не е владѣло имота нѣколко врѣме — безъ да се указва колко врѣме, безъ да се опрѣдѣли каква е давността на крѣпостния актъ — може да го изгуби. Нека прѣминемъ къмъ тоя въпросъ и да разберемъ каква е давността.

Ний имаме опрѣдѣление на давността, чрѣзъ която човѣкъ изгубва своя имотъ. Фактическото владѣние на единъ имотъ щомъ се намира въ трето лице, то е достатъчна гаранция за да придобие правото на фактически владѣтель, отъ колкото формалний притѣжател на имота. Но това е още малко право, макаръ и до сега да се практикуваше. Защото, който е заемалъ мѣстото на адвокатъ, или който е ималъ земанье-даване по тия работи, знае кое е пай-голѣмото и най-важното условие по чл. 34-й, при извършванетоъ на актоветѣ. Най-важното условие е, когато единъ продава имотътъ си на второ лице и отидѣтъ при нотариуса, независимо отъ книгитѣ, които трѣбва да придружаватъ отъ формална страна продажбата, независимо отъ документитѣ, продавачътъ трѣбва да прѣдстави и удостоверение за фактическото владѣние на имота. Ако не прѣдстави такъво удостоверение за фактическо владѣние, актътъ се счита фиктивенъ, както това е истѣлкувалъ нашия Кассационенъ Сждъ. Значи, крѣпостний актъ е издаденъ въпрѣки чл. 34-й; защото фактическото владѣние на имота съставлява единъ най-важенъ елементъ, събранъ съ формалната страна за собствеността на продавача, за да може да стане значително силенъ единъ крѣпостенъ актъ. Излиза, съ други думи, че фактическото владѣние е краката на тѣлото въ крѣпостния актъ. Това като е тъй, какви сж слѣдователно обясненията, че съ фактическото владѣние на имота се губило правото въ формално отношение на собствеността, сжществена на крѣпостния актъ? Ами този крѣпостенъ актъ не е ли издаденъ на основание на фактическо владѣние, на основание на документално право, че е билъ собственикъ човѣка? Слѣдователно, азъ не можъ да разберъ почит. докладчикъ какво искаше да каже: да ли нѣщо ново, не сжествуващо до сега, и намъ не извѣстно? Това може би е казано, за да се направи една дефиниция и да се каже по тоя начинъ, че нѣма опасностъ за кредиторитѣ. Но напротивъ, опасността я има. Защото втората алинея на чл. 219-й допуска правото за оспориванье продажбата на недвижими имотъ, само ако има свързали интереси на извѣстно трето лице. Какви сж

обаче тѣзи интереси на третото лице? Най-напрѣдъ тѣ не сѣ на кредиторитѣ. Тѣ сѣ такива: ако нѣкой продаде чужди имотъ, имотъ който е мой; ако нѣкой секвестира имотътъ по-рано отъ продажбата; ако имотътъ е подъ ипотека. Но тѣзи интереси не сѣ на онзи, който има въ джоба си записи и слѣдъ продажбата, като се научи за пел, прави секвестръ. Такъво императивно, повелително, тълкование не може да се даде на члена. Разни хора разполага ще го тълкуватъ и като има висша инстанция, ще прѣдоставятъ ней да се произнася. Азъ бихъ желалъ партизанитѣ на тия обяснения да иматъ случай да минатъ прѣзъ третѣ инстанции, прѣзъ тѣзи три митарства, да минатъ прѣзъ двѣ-три капии, да платятъ два-три ресима, та да имъ дойде ефтино запазването на собствеността. Важно е да се напише чл. 219-й съ такава повелителна и разбрана редакция, щото да се разбира, че Нар. Събрание никакъ не приема принципа за домашната продажба. Трѣбва да се приеме такъвъ принципъ, щото продажбата да бѣде въ свързка съ чл. 34-й отъ закона за нотариуситѣ, а никакви продажби по домашенъ записъ да не се приематъ, никакви фиктивни владала да нѣма и никаква друга освѣтъ общата давностъ. Само по тоя начинъ ний ще имаме възможностъ да запазимъ и тоя, който дава пари — купувача, както да запазимъ и тоя, който дава пари на кредитъ на имота. И ще остане довѣрието въ кредитно отношение между търговцитѣ. Нѣма ли това, закрепявали се собствеността не по формаленъ начинъ, тогава нѣма кредитъ, търговията страда, довѣрието пропада. Това е прието въ повечето мѣста, па вѣрвамъ и Нар. Събрание ще се съгласи да го приеме.

Като се надѣвамъ, че азъ можахъ да обясня на Нар. Събрание значението на тоя членъ, безъ да обръщамъ по-нататкъ внимание на секвестри и пара секвестри. Бждете увѣрени, че ако направимъ грѣшка, ако приемемъ и двата принципа, т. е. продажбитѣ да ставатъ и по нотариаленъ редъ и съ домашенъ записъ, ще има хора, които и ще ни кѣлижатъ и ще пропаднатъ.

М-ръ Саллабашевъ: Г-да прѣдставители! Дойдохме до единъ въпросъ много важенъ, и важенъ не толкова отъ принципална точка на зрѣние, колкото отъ практическа. Въпросътъ за продажбата особено на недвижимитѣ имоти е вълнувалъ хората въ всичкитѣ врѣмена. Още въ Римско врѣме, той е билъ твърдѣ важенъ и отъ тогава насамъ постоянно е тласкалъ хората отъ една крайностъ въ друга, а може би и за напрѣдъ тѣй ще продължава. Общото опрѣдѣление е било, щото недвижимия имотъ да бѣде укрѣпенъ, да бѣде усигуренъ на собственика, но въ сѣщото врѣме се е глѣдало да се даде и възможностъ за по-лѣсно прѣхвърляние на имота отъ едни рѣцѣ въ други. Въ Римско врѣме правилото за продажбата, е било строго. Не е било достатъчно да стане само продажбата, а е трѣбвало да стане и прѣдаването; единъ имотъ не прѣдаденъ на купувача, не се е считалъ продаденъ. Но въ друго отношение римлянитѣ сѣ били по-либерални. Тѣ сѣ допу-

щали да продава човѣкъ и чужди имоти и продажбата е била считана валидна, стига продавачътъ да усигури на купувача спокойно владѣние на имота; купувачътъ нѣмалъ право да разваля подобна продажба. Въ едни случаи прочее римлянитѣ сѣ били по-либерални, а въ други случаи сѣ били по-взискателни. Отъ тогава насамъ много се е промѣнило мнѣнието, относително прѣхвърлянето на собствеността отъ едни рѣцѣ въ други. Франция, въ врѣмето на революцията, отиде до крайностъ — въ либерално направление. Французитѣ приеха, че съ просто едно съгласие може да се прѣхвърля собствеността на недвижими имоти. И издадоха дѣйствително такъвъ законъ, споредъ който всѣки частенъ актъ, направенъ между странитѣ, прѣхвърля собствеността отъ продавача на купувача. Обаче много скоро дойдоха до убѣждението, че и този краенъ либерализмъ не бѣше добръ. Явява се случай, напр. че единъ дава пари въ заемъ, взема имотътъ въ ипотека и се мисли усигуренъ. Явява се подирѣ друго лице съ частенъ актъ, съ прѣдишна дата и казва: ти си турналъ на тоя имотъ ипотека, но имотътъ е мой. По тоя начинъ станали голѣми неправди и кредитътъ въ Франция пропадна, до гдѣто най-послѣ се убѣдиха, че тази система не е най-добрата, че трѣбваше да направятъ нѣкое ограничение. И дѣйствително, на 23 Мартъ 1855 год. издадоха законъ, съ който постановиха сѣщото, което и ний сега приемаме въ пастоящия законъ.

Въ закона ний приехме че съ самото съгласие между странитѣ дѣйствително се извършва продажбата. *Solus consensus obligat*. Този е новия принципъ, който не бѣше приетъ за продажба на недвижими имоти въ римско врѣме, а се прие въ модерното право. Принципатъ *solus consensus obligat*, за продажба на недвижими имоти е приетъ и въ *Code Napoléon*, само че съ другъ единъ законъ отъ 1855 год. се прие, че правото на собственостъ добито по нотариаленъ редъ, или чрѣзъ „транскрипция“, както казватъ тѣ, макаръ да е добито по-послѣ, то е пакъ по-силно и по-прѣдпочтително отъ продажбата, която е станала по-напрѣдъ, но само съ частенъ актъ. Това сѣщо начало е прието и въ Италия и другадѣ. Ний мислѣхме, че ще направимъ добръ, ако приемемъ този сѣщия принципъ и въ България. Толкова повече се рѣшихме на това, като знаехме, че и Нар. Събрание е приело този принципъ миналата година и понеже и въ по-първитѣ му рѣшения по този въпросъ се поддържа стрѣмлението, да се улесни прѣхвърлянето на имотитѣ и да се усигурятъ тѣзи хора, които сѣ купили имотитѣ на емигрирующитѣ турци, които отпослѣ се повръщаха и си ги вземаха назадъ, подъ прѣдлогъ, че продажбата не станала по нотариаленъ редъ. Принципатъ е главно за двѣтѣ контрактующи страни. Ако едната страна продаде имотътъ си, да нѣма право послѣ една двѣ, петъ или десетъ години, да дойде и каже: дай ми имота назадъ, азъ се помѣтамъ, защото още не съмъ далъ такриръ, напрѣдъ го продадохъ, но сега не го давамъ. Съ настоящия законъ се прѣкратяватъ вече за

напрѣдъ подобни злоупотрѣбления. Ето защо ний приехме този принципъ. Обаче въпросътъ е откритъ, и на васъ, г-да прѣдставители, прѣдлѣжи да рѣшите както обичате. Този въпросъ не е принципиаленъ, не е доктриналенъ, той е чисто практически. Както е най-добъръ за интереситѣ на населението, което вий прѣдставлявате, както е по-сгодно съ неговитѣ нрави, както го изискватъ неговитѣ економически нужди, тъй приемоте. Ако вий намирате, че причинитѣ, които ви заставиха да гласувате миналата година, че частнитѣ продажби трѣбва да се признаватъ за валидни; ако, казвамъ, вий мислите, че тѣзи причини и сега съществуватъ — па мождѣ и за напрѣдъ да съществуватъ, — можете да приемоте този членъ както ви е прѣдставенъ. Ако ли пъкъ мислите, че съ тоя законъ трѣбва да се турне на по друга база тоя въпросъ, тогава да се приеме, че продажбата не може да стане освѣнъ по нотариаленъ редъ. И едното и другото има своитѣ вигоди и недостатѣци. Главната вигода на приетата въ законопроекта система е, че когато се задължава единъ човѣкъ, той трѣбва да изпълни задължението си като честенъ човѣкъ. И законътъ го задължава въ това. Но за да не страдатъ интереситѣ на трети лица, прѣдвѣждатъ се распорѣждания въ втората алинея на чл. 219-й и други, които ограничаватъ злоупотрѣбленията. Ако единъ човѣкъ купи имотъ съ частенъ записъ, той не е съвършено осигуренъ. А за да бѣде осигуренъ, трѣбва да се снабди съ нотариаленъ актъ; инакъ имотътъ може да бѣде туренъ подъ ипотека или обложенъ съ друго вещно право по нотариаленъ редъ, което ще има повече сила, отъ колкото продажбата съ частенъ записъ. Тѣй щото, въ това отношение се гарантиратъ интереситѣ на трети лица, за които говори г-нъ Халачевъ. Даже съ втората алинея на чл. 219-й се ограждатъ и наложенитѣ секвестри за обезпечение. Повтарямъ, че нѣма да страдатъ, интереситѣ на трети лица. Този, който дава пари въ заемъ или за да купи нѣщо, може и по тоя законъ да се обезпечи, като изиска продажба по нотариаленъ редъ или като земе ипотека. Че това е тѣй, може да се види и отъ чл. 220-й, който опрѣдѣля, кои продажби се прѣдпочитатъ отъ 20 даже други продажби на единъ и сѣщъ имотъ. Тамъ се казва, че правата добити по нотариаленъ редъ, се прѣдпочитатъ отъ правата добити по частенъ актъ, че собствеността на имота принадлежи на онзи купувачъ, който пръвъ го е добилъ съ нотариаленъ актъ. Ако би имотътъ да е продаденъ на двама души все съ частни актове, то се прѣдпочита този купувачъ, който пръвъ е влѣзълъ въ фактическо владѣние на имота. Не да го държи подъ наемъ, а да владѣе имота като своя собственостъ. А пъкъ, ако двама иматъ частенъ актъ за имота, и нито единъ не е влѣзълъ въ негово владѣние, прѣдпочита се този, който пръвъ отиде да иска отъ съдебнитѣ власти да му се признае правото на собствеността.

Тази е системата проведена въ настоящия законъ. Но както казахъ, въпросътъ е чисто практически и

мисля че вий, които прѣдставлявате населението, можете да бѣдете най-компетентнитѣ да кажете въ каква смисълъ може да се запазятъ по добръ интереситѣ на населението: да ли да има продажба само съ нотариаленъ актъ, или да има продажба и съ частенъ актъ.

Азъ казахъ, че оставямъ отворенъ въпросътъ, може всѣки да каже своето мнѣние — както това става при разрѣшението на всѣки въпросъ — и да приемоте рѣшение най-подходяще за нуждитѣ на страната ни.

Ст. Цвикю: Г-да прѣдставители! Въпросъ повдигна г-нъ Халачевъ, по редакцията на чл. 219-й и обясненията, които той даде по него, прѣдставиха повече лошитѣ му страни, безъ да се обърне внимание, че въ тоя членъ има и добри страни и повече даже отъ колкото лошитѣ. До колкото разбрахъ азъ, г-да прѣдставители, исканието на г-на Халачева да се измѣни чл. 219-й въ тая смисълъ, както той желае, било отъ страхъ, че щѣли да ставатъ много злоупотрѣбления или щѣли хората да продаватъ имотитѣ отъ рѣка на рѣка и щѣли да пострадатъ интереситѣ на трети лица. Законитѣ обаче не само у насъ се пишжтъ, а по цѣль свѣтъ и ако се пишжтъ, цѣльта е *до колкото е възможно* да се оградятъ правата на хората; защото едно абсолютно право не може да се постигне. Напр. г-нъ Халачевъ казва, че непрѣмѣнно единъ имотъ, който се прѣхвърля отъ едно лице възъ друго, трѣбва да бѣде утвърденъ споредъ чл. 34-й отъ закона за нотариуситѣ. Пъкъ извѣстно ви е, г-да прѣдставители, че отъ освобождението ни и до днесъ нотариални продажби нѣма $\frac{1}{10}$, а всичкитѣ сж съ частни и домашни актове. У насъ законодателството всѣка година се е намирало прѣдъ нуждата да създава закони, които да урегулирватъ продажбитѣ по частнитѣ и домашнитѣ актове. Въ 1885 г. създадохме законъ за домашнитѣ актове. Срокътъ на тоя законъ истече, създадохме другъ. За да не се намѣримъ и въ бѣдѣще въ тая нужда да създаваме разни отдѣлни закончета, които да противорѣчжтъ на закона за нотариуситѣ, ний сме принудени да приемеръ постановлението на чл. 219-й, който не е наше изобрѣтение, а е прието въ много други държави. Азъ мисля, г-да прѣдставители, че ний какъвто законъ и да направимъ, все не можемъ да ограничимъ съвършено вагантизмитѣ, защото никадѣ аслж не може на тѣхъ да се турне единъ край? Може да се издаде законъ, повече да се ограничи злото, отъ колкото абсолютно да се прѣмахне. За това мисля, както се прочете членътъ отъ г-на докладчика и обясненията, които той даде по него, отъ страна на комиссията, че единъ имотъ продаденъ отъ едно извѣстно лице на второ съ домашенъ актъ, ако прѣхвърлянието стане моментално, значи че продажбата става дѣйствителна и законна. И защо тогава да се боимъ, че можели да се нахърнятъ интереситѣ на трети лица, когато въ чл. 34-й отъ закона за нотариуситѣ се казва, че лицето, което ще продаде имота, трѣбва да прѣдстави всичкитѣ документи, нуждни за отчуждението на имота. Независимо отъ това,

изисква се и свидетелство за фактическото владѣние на имота, да види нотариуса въ чий рѣцѣ се то намира. Прѣдставете си, че продавамъ имота си на Петка, и той стѣпя въ владѣние на тоя имотъ на часа още, когато му се издаде писмения актъ. Ако отиде трето лице и прѣдстави крѣпостенъ актъ и каже, че вий имате домашенъ актъ, но азъ държа крѣпостенъ актъ за тоя имотъ, ще му каже нотариуса: по този крѣпостенъ актъ не е констатирано, че се намира владѣнието на имота въ рѣцѣтъ Ви. Въ такъвъ случай, актътъ се счита недостатъченъ и остава стопанинъ на имота този, който е влѣзълъ въ фактическото му владѣние. Тогава, защо да ограничаваме продажбата въ тая смисълъ, както иска г-нъ Халачевъ? Той каза, че щѣли да ставатъ злоупотребления, щѣли да се прѣхвърлятъ имотитѣ отъ мъжъ на жена, отъ баща на синъ, или отъ синъ на баща. Но има установенъ редъ какъ става това; има начинъ по който този, който е оцетенъ да се потъжи и докаже симулятивната сдѣлка и виновника да се накаже. Ако пъкъ не може да намѣри начинъ, или не може да прѣдстави доказателства, тогава нѣма да има и наказание и не може да се помисли даже, че е съществувало прѣстѣпление. Като е тъй, азъ мисля, че за да излѣземъ отъ безизходното положение, въ което сме се поставили, не прѣмѣнно трѣбва да приемемъ тѣзи постановления на 219-й чл., защото ще улеснимъ продажбата у насъ между двѣ договорящи се страни, когато се съгласяватъ да направятъ сдѣлка, безъ да сж принудени да ходятъ при нотариуса. Опасността може да си има мѣстото, както каза г-нъ Халачевъ, но ти не е тъй голѣма. Ако допустимъ, че е голѣма, то не ще съмнѣние, когато ний въ комиссията разисквахме по тоя членъ да се приеме или не, не го писахме ний, а е заетъ отъ чуждо законодателство, отъ френското. Да ли тѣзи лица, които сж писали този законъ не сж обмислили всичкитѣ послѣдствия? Тѣ сж го обмислили и приели и съ това сж дали потикъ на търговията, дали сж улеснение на уговоряющитѣ се страни.

Сега ще ви кажа още това, г-да прѣдставители, че продажбата на собствеността е едно и сѣщо нѣщо, което може, както казахъ по-прѣди, да става по съгласието на двѣ страни. Щомъ двѣтѣ страни сж съгласни, продажбата е свършена. Още по-вече, ако вземемъ да се повръщаме да гледаме чл. 217-й, ний ще си противорѣчимъ, ако измѣнимъ 219-й, защото принципътъ е вече приетъ. 217-й чл. казва, че продажбата е договоръ между двѣ страни, отъ които едната страна се задължава да прѣдаде една вещь, която другата страна купува. Напр. азъ Иванъ купувамъ една къща, влизамъ въ нейно владѣние, имотътъ става мой и никакъвъ крѣпостенъ актъ не струва за мене, защото азъ съмъ въ фактическото му владѣние. За това трѣбва да се приеме този членъ тъй, както е въ законопроекта, защото има още много домашни актове, които трѣбва да се урегулирватъ и за въ бѣдѣще. Тѣй щото както гласи и членътъ, за на-прѣдъ всѣка продажба да се извършва или по начинъ

нотариаленъ или по писменъ редъ. И не трѣбва да мислимъ, че съ това създаваме опасностъ, защото, ний не създаваме опасностъ, а улесняваме договоряющитѣ се страни. За това трѣбва да се приеме членътъ както си е.

Д. Тончевъ: Отказвамъ се.

Ив. Халачевъ: (Гласове: Искерпанъ е въпросътъ!)

По отговора, който даде г-нъ М-ръ на Правосъдието, вий видѣхте сами и чухте, г-да прѣдставители, че този въпросъ е доста сериозенъ и важенъ и не би трѣбвало да се глѣда щото тѣй скоро да се исчерпи. Защото, по тоя начинъ, на нѣкои ще бѣдѣтъ несправедливо исчерпани паритѣ отъ джобовѣтъ. За да не черпимъ на хората несправедливо джобовѣтъ, ний трѣбва да бѣдемъ по внимателни и да видимъ какви сж доводитѣ на г-на М-ра, па и на г-на Цвика. Менъ не ме убѣди и никога не може да ме убѣди римското правило на *solus consensus obligat*. Въпросътъ е наистина чисто практически, а не принципенъ, но прѣдстои да се произнесемъ: да ли да приемемъ щото продажбитѣ да ставатъ по писменъ редъ или нотариаленъ, или и по двата. Своитѣ възглѣдове, относително нотариалнитѣ актове, азъ по-прѣди изложихъ. Относително принципътъ за домашния редъ, азъ тоже казахъ мнѣнието си. Каза се само, въ защита на всичко, че чл. 219-й билъ една прѣдпазителна мѣрка, защото било възможно нѣкои емигрирующа лица да си играятъ съ интереситѣ на хората. Обаче, ний не отказваме на тия хора да диятъ своето право. Каза се по-прѣди, че единъ купувачъ много е по-лесно да брои паритѣ и си вземе имуществото; обаче много е трудно за единъ търговецъ, който брои паритѣ си на недобросъвѣстенъ човѣкъ, къмъ когото има вѣра, че притѣжава имотъ, пакъ сѣщия имотъ го продава по частенъ редъ. Не ще съмнѣние, че ще има и добросъвѣстни хора, обаче ний говоримъ за недобросъвѣстнитѣ. И менъ ми се струва, че когато единъ имотъ се продава по нотариаленъ редъ ще бѣде и формално и възможно и ползотворно. Обаче, когато той се продаде по домашенъ записенъ редъ, то ще става въ врѣда на търговцитѣ, а въ полза на адвокатитѣ, които ще иматъ случаи да печелятъ пари. Защото ще става споръ да ли е валиденъ крѣпостния актъ или домашний записъ; ще става въпросъ: формално ли е или фактическо владѣнието; ще се викатъ яланъ шахати за да съборятъ крѣпостния актъ, така щото ще се създадѣтъ купъ дѣла на гърба на хората, безъ да има нѣкаква полза отъ това. Това говоря като какво може да стане въ послѣдствие само за давиитѣ, ако приемемъ чл. 219-й. А пъкъ по прѣди казахъ каква аномалия ще бѣде по-рано отъ давиитѣ, ако го приемемъ.

Стрѣмленieto на г. г. прѣдставителитѣ е било, да се напише законъ, който да служи за врѣмenna мѣрка, за да се легализиратъ продажбитѣ по домашни актове до 1890 год. То е било една врѣмenna мѣрка, отъ охота да се запазятъ хорскитѣ интереси. Обаче законътъ за задълженията и договоритѣ ний не го пишемъ като законъ врѣмененъ, той може да отиде 20—30 год. и чакъ друго поколение, когато види лошитѣ му страни, когато

явиди нѣкои работи въ него не практични, може да го поправи; но днесъ за днесъ той си остава прочетъ. Като е тъй, не остава освѣнъ да се попитаме сега: възможно ли е единъ човѣкъ, когато има крѣпостенъ актъ да отиде другъ съ единъ домашенъ актъ, написанъ прѣди два дена и каже: азъ купихъ този имотъ за 1500 лева, броехъ паритѣ, влѣзохъ въ владѣние на имота, прочее имотътъ е мой;—когато други съ крѣпостенъ актъ го притѣжава макаръ да не го владѣе. Може ли най послѣ да се вземе отъ рѣцѣтъ му имуществото, когато е броехъ паритѣ при нотариуса? Азъ знамъ единъ случай, че единъ турчинъ отъ с. Кара-Хасанъ продаде на двѣ общини едно и сѣщо имущество и си отиде, а заедно съ него и паритѣ на едно лице отидоха. Кой да се счита стопанинъ на това имущество? Ако единъ човѣкъ е придобилъ право на единъ имотъ, станалъ е мюлкъ сайбия, като броехъ паритѣ прѣдъ правителственъ чиновникъ, той да не е сигуренъ, а по-сигуренъ да бѣде онзи, който прави покупка по кюшетата? И трѣбва ли да допускаме по кюшетата да се съгласяватъ хората и да си вадятъ паритѣ отъ джебоветѣ? Съ това не се ли подриватъ търговскитѣ интереси на хората, като се съсипватъ нотариалнитѣ актове.

Пъкъ най-силно съмъ противенъ на тѣзи фрази отъ г-на докладчика, че слѣдъ като се докаже фактическото владѣние на единъ имотъ чрѣзъ частенъ актъ, трѣбвало да се събори крѣпостний актъ. Това е невъзможно нѣщо. Защото крѣпостний актъ не може да се издаде, додѣто се не докаже отъ продавача фактическото му владѣние на имота. Освѣнъ документалното право за собствеността, нотариусътъ изисква и свидѣтелство отъ продавача, че е фактически владѣтель на имота. Значи, да се издаде крѣпостенъ актъ, изисква се да се прѣдстави и формалното и фактическото право на владѣнието. Щомъ това е така, какъ ний можемъ да приемемъ въ закона частний записенъ едъ да отблъсква правото на владѣние, добито по нотариаленъ редъ?

Толкова, по домашнитѣ актове, или по-добрѣ по отношение на частнитѣ актове. Пъкъ никой не спомени нѣщо, като какво ще става съ кредиторитѣ, отъ кадѣ ще си взематъ тѣ паритѣ. Азъ по-прѣди казахъ, че когато пишемъ законъ, трѣбва да видимъ каква е опасността за купувача и каква за кредиторитѣ. Ако за кредиторитѣ е по-малка опасността, тогава да признаемъ продажбата и по записния редъ за законенъ. Ако ли купувачътъ не може да пострада, освѣнъ ако си хвърля паритѣ или ако нѣма за него страхъ, че нѣма да загуби, понеже ще вика продавача при нотариуса ще му брое паритѣ, отъ една страна и ще му се прѣдаде крѣпостний актъ отъ друга страна, но тъй ли е обаче съ кредиторитѣ, които сж дали паритѣ на личенъ кредитъ, или, че сж подписали двама порѣчители? Тѣ даватъ паритѣ си на кредитъ на това имущество; но недобросвѣстенъ длъжникъ отива и съ единъ записъ го прѣхвърля на жена си, другъ на баща си, другъ на баба си. По тоя начинъ, значи, владѣнието на имота

влиза въ тѣхни рѣцѣ. Тогава какъ ще докаже кредиторитѣ, че владѣнието на имота не е било въ тѣхни рѣцѣ? Като ставатъ тѣзи симуляции, немѣ този, който злоупотрѣби съ довѣрието на кредитора ще отиде прѣдъ сѣда да каже, че имотътъ си прѣхвърлихъ върху жена ми или върху баща ми и пр. по безвъзмезденъ начинъ. Той ще намѣри хора, комшия, братъ, приятель и пр., които да потвърдятъ, че продажбата е била извършена по-прѣди. По тоя начинъ ще бѣде отблъснатъ записътъ на третото лице. Ето защо казахъ, че на доводитѣ ми, които искахъ по-прѣди, не се върази.

Каза се по-прѣди, че третитѣ лица иматъ право да оспориватъ продажбата на имоти, ако се основаватъ на нѣкакво нотариално право, т. е. ако имотътъ е ипотекиранъ или пъкъ ако се пада по наслѣдство, или пъкъ ако се мисли, че е придобито право чрѣзъ давностъ; но ако кажешъ, че имашъ дадени пари по записъ, нѣма да те слушатъ. Това ли е усикуряването на кредиторитѣ? Тѣй щото, ако е само да се въсхищаваме, че абсолютното право нѣма на тоя свѣтъ, че ний не можемъ да спремъ вагабонтлудитѣ, както се изрази г-нъ Цвику, тогава поне да направимъ какво годѣ ограничение, защото безъ него какво ще стане? То ще стане единъ карашмакѣжъ отъ подаряване баща на синъ, прѣхвърляние на имуществата отъ синъ на баща и пр., кредитътъ ще спре и търговията ще спре, защото хората ще почнатъ да се не вѣрватъ едни други. Единъ далъ не зель, другъ взель не върнѣлъ и довѣрието изчезва. А по-нататѣкъ като отидемъ, ще видимъ, че доброто затвърдяване на собствеността има голѣмо значение и въ политическата економия на държавата; а пъкъ лесното прѣхвърляние на собствеността има лошо влияние и върху политическата економия на държавата. Държавата не може да се затвърдява тѣй, за да не може да страда.

Тѣй щото, г-да прѣдставители, азъ се надѣвамъ, че този въпросъ би трѣбвало да се приеме по начинъ такъвъ, щото да се установи нотариалната продажба. Само по тоя начинъ ще прѣдпазимъ кредиторитѣ отъ опасностъ да губятъ паритѣ си; по тоя начинъ ще иматъ по-добра гаранция и тия, които купуватъ и тия, които продаватъ имоти. За това, по най-убѣдителенъ начинъ азъ моля г-да прѣдставителитѣ, да вникнатъ по-добрѣ, защото този въпросъ не е лично за менъ, за васъ, или само за нѣкого, но той е общъ, отъ обща важностъ, и може би мнозина, които мислятъ, че не е важенъ, или че въпросътъ е исчерпанъ, могатъ да се каатъ, че сж написали законъ, по който собствеността да се отстъпва по единъ начинъ не формаленъ.

Докладъ: Г-да прѣдставители! Г-нъ Халачевъ въстава противъ туй, щото да се допусне продажбата на недвижими имоти съ частенъ актъ. И наведе за това своитѣ доводи. Единъ законъ, когато се прави за една страна, трѣбва да се гледа, разбира се, и теорията и практиката въ другитѣ държави и нуждитѣ на мѣстото. При всичко, че съществува законъ за нотариуситѣ у насъ даже отъ освобождението до сега, пакъ практиката

доказва, че у насъ 90% отъ продажбитъ сж ставали съ частни актове. Какво е това явление и кой го е прѣдизвикалъ? — Формалноститъ за извършванието крѣпостнитъ актове, че бѣха дълги и широки. Много имоти българитъ накупили отъ изселившитъ се турци и не можахъ тъй лесно да се снабдятъ съ крѣпостни актове. Тѣ гледаха прѣди всичко да си набавятъ пари, а послѣ да изпълнятъ надлѣжнитъ формалности. Това е такъвъ фактъ, който накара законодателството да издаде нѣколко закона, да установи извѣстни правила за издаванието на домашнитъ актове още въ 1882 г. Ограничително бѣше това законоположение, че трѣбваше въ двѣ години вътрѣ да се заяви искъ за признаването на продажбитъ; а който пропуснеше този срокъ, частний му продавателенъ записъ не можеше да му послужи, оставаше нула, не можеше да бѣде въ силата на актъ. Но хората да ли се уплашиха отъ това? Напротивъ, ще видите, че отъ всички продажби 5 или 10 на сто се съобразяватъ съ стария законъ, да взематъ направо крѣпостенъ актъ, а всички други прибѣгваха до частни актове. И тъй вървѣше работата до сега, и за това Нар. Събрание бѣше принудено да отстѣпи отъ закона за нотариуситъ и да създаде 2—3 пѣти закони, които да допускатъ домашнитъ актове, единъ въ 1883 год., другъ въ 1888 г., а трети миналата година. Ако не узаконимъ прочее частната продажба, то тя ще си съществува де факто и пакъ ще трѣбва слѣдъ нѣкоя година да издадемъ законъ и кажемъ въ него, че всички продажби, извършени по домашни или частни актове, се узаконяватъ.

Освѣтѣ това, единственната държава, въ която е прието продажбата да става само по нотариаленъ редъ, е Руссия. Въ всичкитъ други държави законодателствата, безъ изключение, сж приели, че продажбата става чрѣзъ договоръ между двѣ страни. Щомъ става договорътъ между двѣтѣ страни за продажбата, извѣстно лице се задължава да прѣхвърли имуществото си на друго лице, за условената стойностъ. Г-нъ Цвикю твърдѣ справедливо забѣлѣжи, че споредъ чл. 217-й на настоящия законъ, въ който е прокарано сжщото начало, задължението си продавачътъ трѣбва да изпълни, да прѣдаде имуществото и да му се брой стойността.

Г-нъ Халачевъ говори за злоупотрѣбленията, които правятъ хората и ще правятъ чрѣзъ тоя законъ. Обаче трѣбва да допуснемъ, че злоупотрѣбления ставатъ и съ най-добрия законъ. Ако допуснемъ, че щѣли да страдатъ интереситъ на трети лица, защо пъкъ да прѣзираме интереситъ на ония лица, които сключватъ условия за продажби? Прѣдставете си, че азъ продавамъ една къща на Васъ и сключихме условието, но разбира се, че крѣпостенъ актъ не може да се издаде на часа. Като знаете, че сме направили пазарлъкъ, Вий сте увѣрени, че къщата ще Ви влѣзе въ рѣцѣ. Може да се случи слѣдъ пазарлъка да намѣрите друга къща, и даже да сте намѣрили такава съ други много по-износни условия; но като знаете че ще си устоѣ на думата,

не разваляте пазарлъкътъ. За да сключите условието съ менъ, Вий може и пари съ лихва да сте зели. Е, въ такъвъ случай, да имамъ ли азъ право да ви кажж: господине, къщата си не давамъ, защото не съмъ Ви издалъ крѣпостенъ актъ и нѣма да Ви издамъ, защото къщата си ми трѣбва? Наистина, отъ неустойване на задължението ми, Вий имате право да дириете отъ мене загуби; но да ли ще можете да докажете работата така, каквото да може задължението ми да бѣде не-повратно? Като ми кажете: ще Ви доплатя остатъкътъ, дайте ми къщата; но азъ ще Ви отговоря: не ми трѣбватъ повече пари, отказвамъ се. И разбира се, мнозина ще се отказватъ отъ да изпълняватъ сключенитъ условия за продажби на недвижими имоти, щомъ приемемъ за невалидни домашнитъ записи. За това азъ казвамъ, че веднажъ всѣко условие ражда и задължение за лицето, което се е съгласило на това. А законодателятъ трѣбва да гледа това: задълженията да бждатъ изпълнени точно и послѣдователно, да спазва достойнството си а и правата на противната страна, която си ги е добила справедливо.

За страха, който исказва г-нъ Халачевъ, имаме чл. 140-й отъ сжщия този законъ, който дава право на кредиторитъ, когато сж оцетени отъ нѣкакви сдѣлки на дължника, за да имъ поврѣди интереса, иматъ право да се борятъ, ако има измама. Обаче, щомъ нѣма измама, щомъ продажбата е дѣйствителна, тогава каквото право има единътъ да сключва договоръ, таково право има и другия.

Казва се, че нотариалний актъ веднажъ издаденъ, не бива никакъ да бѣде пожатъ въ полза на едно трето лице, и че той трѣбва да бѣде доказателство, което не може да се обори съ нищо. Като правило въ втората алинея имаме, че частнитъ актове не могатъ да се противопоставятъ противъ правата, добити по крѣпостенъ актъ. Но това абсолютно ли е? Знаемъ до сега сума крѣпостни актове унищожени за това, че продавачътъ билъ вече изгубилъ правото на владѣние и распорежданieto съ имота. Ми се чини, че случаятъ, когато прѣдстави г-нъ Халачевъ съ нѣкоя община, трѣбва да е подобенъ. Общината е купила имуществото съ домашенъ актъ и турчинътъ продалъ имотътъ послѣ по нотариаленъ редъ; но може би да е излѣгалъ, може би прѣди втората продажба да е изгубилъ правото надъ тоя имотъ. Не знаели хората, че е имало друга продажба и направили вторъ пазарлъкъ и се издава крѣпостенъ актъ. Сега ако продавачътъ е излѣгалъ, защо вторий купувачъ не е испиталъ подробно? Като селянитъ работятъ мѣстото, да научи, аджаба, да ли тѣ не сж го купили. Защото който купува нѣщо трѣбва да изучи добръ вещьта, трѣбва да испита да ли продавачътъ е пълненъ притѣжателъ, да ли нѣкое трето лице нѣма нѣкои права надъ него и пр. А законътъ не може да научава хората какъ да си пазятъ интереситъ. И тоя човѣкъ купилъ имотъ и му се издалъ актъ, но не споредъ закона; законътъ билъ игнориранъ. Въ Ловчанското окръжие много такива работи сж ставали. Тур-

цитѣ си продали имотитѣ тъй сѣщо съ частни актове; турцитѣ си отиватъ, а хората си ги владѣятъ и експлоатиратъ. Даже турцитѣ се изселили. Явява се повѣренникъ, отива при общината, казва: този имотъ е мой, макаръ да нѣмамъ крѣпостенъ актъ, азъ му плащамъ емляктъ, дайте ми свидѣтелство, че е мой имота; селенитѣ и кметътъ даже и да не знаятъ, даватъ му свидѣтелство, отива при нотариуса, който испитва или не, по щомъ види въдворителното издава на Ивана крѣпостенъ актъ. Защото той казва: азъ притѣжавамъ имотътъ. Кой има право: да ли Петко че е купилъ имотътъ, платилъ го е, работилъ го е и експлоатира имотътъ, или Иванъ, че има книга, или крѣпостенъ актъ? По такъвъ начинъ да запрѣтимъ ли на Петка да се бори за своето право, защото нѣма крѣпостенъ актъ? Като знаемъ, че е общо правило, щото владѣтелътъ на една вещь да се счита ступанинътъ, до дѣто се докаже противното, то не може да става исклучение и за недвижимитѣ имоти, когато бждѣтъ владѣми отъ човѣкъ, който се счита ступанинъ. Това начало се провежда и въ рѣшението на Кассационния Сѣдъ. Имало е единъ случай тукъ въ София. Единъ човѣкъ купилъ едно ханско мѣсто и го владѣялъ 7—8 години. Дохожда пѣкой си пълномощникъ Хафузъ, и за това мѣсто, при 15 годишна давностъ, успѣва да извади крѣпостенъ актъ. Види се агентитѣ на общината не сж испитали добръ, дали му свидѣтелство отъ общината, човѣкътъ си изважда крѣпостенъ актъ и поискалъ да завладѣе мѣстото. Завеща се искъ, дохожда работата до кассацията и тя унищожавя крѣпостния актъ; защото Хафъзъ не е ималъ правото на распореждане съ имота, когато го е продалъ, и той е продавалъ вѣтърътъ. Сега, ако Хафъзъ е продалъ вѣтъръ, и купувача е купилъ вѣтъръ, кой е кривъ?

Затова казвамъ, че само въ такива случаи частнитѣ актове могатъ единъ видъ да се прѣдставятъ като такива, съ сила да оборятъ крѣпостния актъ, а не е абсолютно, че тѣ ще оборватъ крѣпостнитѣ актове. Но частний актъ безъ владѣние на имота не може да се противопостави на нотариалния актъ. Сега, ако азъ съмъ ступанинъ на единъ имотъ, имамъ актъ за владѣние и распореждане съ имота, можъ да го продамъ съ записъ, какво злоупотреблиение може да има тукъ? Азъ продавамъ къщата си на Халачева, получавамъ паритѣ си, давамъ му записъ и го турямъ въ владѣние на къщата. послѣ отивамъ и продавамъ сѣщата къща на Цвикъ, вземамъ общинско свидѣтелство и издавамъ на Цвикъ крѣпостенъ актъ. Кой е сега въ правото си? Цвикю вижда, знае, че Халачевъ живѣе въ къщата, распорежда съ нея и пакъ прави рискъ да я купи. Кого да съжеливаме повече? Разбира се, че ако домашний актъ е придруженъ съ владѣние, само въ такъвъ случай може да послужи за оборване на крѣпостенъ актъ. Ако е да говоримъ за злоупотреблиенията, то тѣ ставатъ и съ движимоститѣ. Азъ имамъ да вземамъ отъ одного пари. Той има недвижимъ имотъ, но не прави тъй, както

казва Халачевъ, а за да се осигури отъ други, издава менъ за имота продавателенъ записъ, да го владѣя, да не може другъ да го секвестира. Други правятъ икономически записи и турятъ секвестръ на имота. Ето и другъ начинъ за злоупотреблиения. Мѣстото си секвестира нѣкой за 1000 л., но той взелъ отъ 10 души по хиляда лева. Въ продажбата се памисатъ всички кредитори и взематъ срѣщу паритѣ си само по 100 л. Така щото, ако говоримъ за симулативността, то тя става и въ една и въ другия случай. За това, ако рѣчемъ продажбата да става само по нотариаленъ редъ, не можемъ да отстранимъ хората, които сж нечестни, които неискатъ да знаятъ нищо и които не се боятъ ако си компрометиратъ кредита. Отъ друга страна, всѣкждѣ е прието, въ всички законодателства, че не само крѣпостний актъ е валиденъ, но и частний. Само една Руссия въ това отношение поддържа само нотариалний редъ. Но трѣбва да знаемъ, че тамъ има и други причини за да сжествува такъвъ редъ за крѣпостна собственостъ. Тамъ до неотдавна сжествуваше крѣпостното право, имаше извѣстно ограничение въ владѣнието на имуществъ; слѣдователно, тамъ има причини да се закрѣпва имуществото повече отъ колкото у насъ. Освѣнъ това, даже и тамъ прѣди да се издаде крѣпостний актъ има „продажна записъ“, което значи пакъ единъ видъ частенъ актъ; послѣ се отива при надлѣжния нотариусъ, брой се суммата при прѣдаване на книгитѣ и доказателствата за продажбата, но слѣдъ като се извършатъ извѣстни формалности. Но ми се чини, че и въ тоя случай злоупотреблиенията немогътъ да се избѣгнатъ, защото не е да не знаете, че хората които злоупотреблияватъ, прибѣгватъ винаги до по-голѣми формалности отъ колкото другитѣ. Това е вече забѣлѣзано. Ако единъ се бои, напримѣръ, да не му се секвестира имотътъ, той именно отива по-скоро при нотариуса; пакъ други, които нѣматъ никаква умисль, не подозиратъ, че могатъ да бждѣтъ изиграни, правятъ записи по-между си и не бързатъ тъй да идатъ при нотариусъ. Сега какво става, когато отивамъ при нотариуса за да склуча една продажба за 5000 лева? Получихъ паритѣ си, казватъ ми: сега подпиши. Азъ не щж да подпишж. Какво става тогава? Азъ сжщий день отивамъ да отчужда къщата не на Халачева, а на Петка или Ивана. Това е възможно. Но когато имаме продажба и искамъ негрѣмѣнно да направя прѣхвърлянието, тогава положението е друго.

Прѣдъ видъ на това, азъ мисля, г-да прѣдставители, че понеже, макаръ да оставяме частний редъ, пакъ който иска може да си върши работата право по нотариаленъ редъ; а отъ друга страна, и да не прѣдвиздахме частний редъ, то той и така ще си сжествува, — за това да приемемъ и двата случая: и частний и нотариалний редъ.

Ст. Цвикю: Обясненията, г-да прѣдставители, които се дадоха по тоя членъ сж толкова убѣдителни, щото да се продължава по-вече е излишно. И азъ ако и да

бѣхъ взелъ думата, отказвамъ се, защото нѣма какво да прибавя и предлагамъ да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Прѣдсѣд.: Има записани още 6 души да говорятъ, но има прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ. Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори още? (Гласове: Не желаетъ). Който желаетъ да се говори още, да си вдигне

ръжката. (Меншинство) Прѣкратяватъ се дебатитѣ. Ще се гласува членътъ, както се прочете отъ 1-на докладчика. Който го не приема да си вдигне ръжката. (Меншинство). Значи, приема се.

(Звъни) Засѣданието се затваря.

(Закрито въ 1 часа слѣдъ пладнѣ).

Прѣдсѣдателъ: П. Славковъ.

Подпрѣдсѣдатели: { Д. Петковъ.
Ив. Андоновъ.

Секретари: { Ив. Халачевъ.
Зах. Градинаровъ.
Я. Д. Матакиевъ.
Д-ръ Стояновичъ.
Д-ръ Сарж-Ивановъ.
Геор. Пеневъ.
М. Милевъ.
Хр. Лѣкарски.
Ясенъ Руселиевъ.
Якимъ Попповъ.

Секретари: { Ив. Бешевлиевъ.
Йовъ Титоровъ.
Ст. Х. Калчевъ.
Кост. Х. Калчевъ.
Ник. Момчовъ.
Ем. Начовъ.
Пенчо Кескиневъ.
П. Зографски.
Д-ръ Т. Гатевъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Д. Йовевъ.